A BÉKÉSI

ÁGOST. HITV. EVANG. EGYHÁZMEGYE

PATRONÁTUSA ALATT ÁLLÓ

SZARVASI FŐGYMNASIUM

ÉVI ÉRTESITÖJE

188$^{8}/_{9}$-ről.

KÖZZÉTESZI:

BENKA GYULA,

IGAZGATÓ-TANÁR.

SZARVAS, 1889.

SZIKES ANTAL KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

REV 96

REV 2010

A BÉKÉSI

ÁGOST. HITV. EVANG. EGYHÁZMEGYE

PATRONÁTUSA ALATT ÁLLÓ

SZARVASI FŐGYMNASIUM

ÉVI ÈRTESITÖJE

$188^{8}/_{9}$-ről,

KÖZZÉTESZI:

BENKA GYULA,

IGAZGATÓ-TANÁR.

SZARVAS. 1889.

SZIKES ANTAL KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

REV 98

TARTALOM :

Programmi értekezés.
Évi jelentések a tanárkar és igazgatótól, még pedig :
I. Tiszti személyzet
II. A bekeblezett ifjuság névsora.
III. Előadott tantárgyak vázlata.
IV. Magyar stilfeladványok.
V. Jelentés a tanitóképzőről.
VI. Taneszközök évi gyarapodása.
VII. Jelentés az alumneumról.
VIII. Záróközlemények.
IX. Figyelmeztés az 1889/90-re vonatkozókra.

REV 2010

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

A vallás tanitás a protestans gymnasiumokon.

Dicséretesen jellemzi korunkat az, hogy a köztanitás és nevelés ügyei iránt fokozódik s mind általánosabbá válik a komoly érdeklődés.

Azonban mert birálgatni jóval könnyebb mint tervszerűen dolgozni, tehát ez a fokozódó érdeklődés egyelőre leginkább az iskolai élet mindnyájunk által fájlalt fogyatkozásaira irányul. Szakértők és mükedvelők készséggel bizonyitgatják, hogy sem a tanuló-ifjuság közszelleme, sem iskolai-házi és társadalmi viselkedése nem olyan mint minőnek lennie kellene. A jelen helyzetet ismerő gyakorlati ember nem tehet ezen itélő észrevételek ellen czáfoló ellenvetéseket, — kivált ha egyesekről van szó, — mert tagadhatlan, hogy iskoláinkon soknak máskép kellene lennie, mint a hogy tényleg van, akár a tanitás eredményét akár az ezzel kapcsolatos nevelői feladatok valósitását vegyük tekintetbe. Őszinte embernek nem szabad leplezgetnie az iskolai élet fogyatkozásait. Ezzel az ügy mit sem nyerne s mi legfeljebb önámitásban gazdagodnánk. Bizonyosan az ifjuságot s benne a jobb jövőt szerető s annak kedvező fejlődését szivén viselő emberbarát nem tér ki a sokszor ujulva fölmerülő vádak és panaszok elől, de inkább arra fordul figyelmével, hogy mi módon lehetne a fenforgó bajokon adott helyzetünkben segitenünk.

Ezuttal a sokszoros kifogások és panaszos észrevé-

telek egyikére óhajtom forditani a figyelmet, mely kivált protestans gymnasiumainkon nem épen a legutolsó. A gymnasiumokról általában s a protestáns gymnasiumokról különösen nem ritkán hallható — még befolyásos és irányadó körökben is — azon vád, hogy a vallás tanitásra nem fordittatik kellő gond s ebből kifolyólag aztán hézagos, tökéletlen, ki nem elégitő közép iskolai tanulóságunk vallás-erkölcsi nevelése sem. Tekintélyes paedagogusok fájdalmasan mondogatják ; beteg egyoldaluság az, hogy az eszmék értékében hitét vesztette a mi korunk. Keresvén aztán ennek okát, nem ritkán hallhatni, hogy bizonyosan onnan származik társas életünk e nyomorúsága, mert el van hanyagolva az iskolákban s tehát a protans gymnasiumokon is az ifjuság kedélynemesitése, mi különösen abban tűnik fel, hogy nincs kellőleg ápolva a vallásos irány. Mondják : az egykori jeles prot. tanárainkat jellemző hitbuzgóság, az őszinte lelkesedés a vallás és egyház ügyei iránt, egy szóval az apostoli szellem kialvóban. Mondják : több középiskolában sokaknál ma már a vallás üres szó s kezelés módjában és hatásában nem az többé, minek lennie kellene, — egyént, társadalmat emelő s átalakitó erő és isteni hatalom, mely arra van hivatva, hogy átteremtse a viselt világot azzal, hogy istenes gondolkodású s emberbaráti szeretetben gazdagellemek által krisztusi életirányt létesit s terjeszt e földön. Mondják ; templomaink üresek, a család aprólékos, de divatos érdekek szolgálatában megfeledkezik az örök időre szóló isteni czélok cultusáról, s az iskola mindenről alaposabban és kimeritőbben tanit ma, mint az ember beléletének hitbeli és erkölcsi czéljainak köréről. Mondják : a közélet is mindinkább elhidegül a vallás érdekeivel

szemben. Ezen a szellemi élet uralmának hanyatlására mutató befolyásoktól aztán az iskola sem marad érintetlen. Mondják : meddő, terméketlen bölcselkedés, rosszúl leplezett idegenkedés, vagy épen közönyösség fészkelte be magát, hit, kegyesség, istenes áldozatkészség helyett iskoláinkon. Ennek folyománya aztán az, hogy tanulóságunk alapjában nem elég vallásos. Az ünnepek reá nézve heverdel-napok. Mindenre telik idő, jut vállalkozási kedv csak a krisztusi szeretet, alázatosság s bűnbánó önismeret számára nem. Többet istentelenkednek, mint imádkoznak tanulóink, sok tréfás olykor sikamlós dalt dudolnak uton utfélen, de vallásos életünk göngyeit, szent énekeinket nem ismerik. Fajgyűlölet, pártoskodás, clique-uralom már az iskolák levegőjét is megmérgezik ; de a testvéri szeretet, szerénység, jámborság, jótékonyság, szelidség és fiui engedelmesség ritka, mint a fehér holló.

A hitbuzgóság ezen panaszaiban — levonva a levonandókat, — van, vagy legalább lehet, sok igaz ; de másrészt igaz az is, hogy emberi természetünk alapos ismeretére alig vall azon felfogás, mely szerint ezen fenforgó bajt sokan olyannak vélik, mely csak a mi korunkat jellemzi s melyért a felelősség első helyen, vagy épen kizárólag, csak az iskolát terheli.

Ezen állitásra jogosit bennünket a következő köztapasztalat.

A gazdag tapasztalatok kijózanitó magaslatán megfutott életére visszatekintő nagykoru ember más mértéket alkalmaz a dolgokra, mint az élet hajnalán álló ifju, vagy épen a gyermek, ki előtt komoly érdekek legszentebb életczélok mintegy félhomályban derengenek. Az alant járó napnak is nagyobb az árnyéka, mint a magasan fent-

lebegőnek. Nem mondom, hogy helyeselhető, de megérthető s legtöbbször megokolható aztán ebből az, hogy miért veszi olykor könnyedén az ifju az élet sok oly kérdését mely elé a tapasztalt a legérdeklődőbb figyelemmel tekint. Az emberi élet természetes fejlődésében rejlő gyarlóság tehát az ok, melyré az ifju neveltetésének olykor feltünő hiányai visszaviendők s nem mindenkor a nevelési rendszer, melyre egy-egy feltáruló baj esetén sokan oly szivesen gondolnak. És ennek daczára az ifju kora és avval adott természete szerint nem lehet fogékonytalan vagy épen közönyös életszabályzó ideál iránt, mert a fejlődés korszakában, midőn az embert nem a bevégzett valóság, de az alakulás gazdag lehetősége foglalja el, lehetetlen hogy költői képzelmével ne alkosson magának a dicső, tökéletes s igaz emberhez egyedül méltó jobb, istenesebb életről vezérgondolatokat, vagyis oly eszméket, melyek lángoszlopként vezetik őt az igéret földére. És ha oly környezetben él az ifju, melyben tudományos képzettségük és jellemök miatt figyelmet érdemlők tanitásukkal és példájukkal feltárják előtte a nemesebb s igazabb élet gazdagságát : akkor alig elgondolható s alig lehetséges, hogy kiérzett életszükségleteinél fogva ne volna az ilyen ifju az élet eszményei iránt fogékony. Az ifjukor különben is az emberi élet eszmegazdag költészete, melyben a maga képzésével és megalakitásával foglalkozó adott körülményei között törekszik önmagán a tökéletes emberről benne derengő gondolatot valósitani. Hogy ne lenne épen e korban az ember fogékony minden oly dolog iránt, mely közelebbi vagy távolabbi vonatkozásban áll az isteni rendeltetésével ? Már pedig a szép-jó-igaz eszméinek piramidulis betetőzője az Isten eszméje, kiben a tervező s tö-

rekvő emberi szellem összes erőkifejtésének való okát hálásan elismeri s végczélját szeretetteljes megnyugvással keresi. Isten eszméje nélkül gondolkodásunk, törekvésünk szétesö befejezetlen, czéltalan, ki nem elégitő, terméketlen s önmagát megcsufoló idétlenkedés. Ezért a maga feladataival tisztában levő embernevelés, mint az ember eszméjének valósitására irányuló művészkedés, nem nélkülözheti a vallásosságot értve ezalatt az Istentől függés s Istenhez emelkedés öntudatos és szeretetteljes irányzatát, mely a maga felett eszmélő ember lelkületében, gondolkodásában s cselekvőségében, s igy tehát életfejlődésének egész gazdagságában nyer kifejezést. Él és uralkodik ezen életirány tanuló-ifjuságunkban s alaposan nem mondható az a vallásos behatások iránt fogékonytalannak vagy közönyösnek, csak a vallásosság fogalmát ne keressük szohagyományok elmondásában, tankönyvileg szemenszedett tételek emlékelésében, vagy valami külső formai gépleges cselekvőség gyakorlásában ; hanem keressük abban, miben a vallásosság lényegileg áll, az az : az Isteről tudó s vele magát benső viszonyban érző lélek azon önkénytes irányzatában, melynél fogva magát lelkiesmeretének inditásából folyton jobbitani s tökéletesiteni kivánván, a sziv nemesedésében, a gondolkodás emelkedettségében s a tettek erkölcsi becsében keresi és találja föl azon Istennek tetsző áldozatot, melyre a hivőt Krisztus tudománya s életpéldája kötelezi. Igaz, hogy ezen vallásosságra senki sem kényszerithető. Mint a virág a maga erején nyiló s forditja égfelé mosolygó bájait ; ugy az öntudó emberi lélek a lelkesedés szárnyain önkényt, szeretetből, szabadon emelkedik a szeretet kútforrásához, mint létele okához s kifejlése végczéljához. De hisz épen ezen személyes

szabadság isteni adományában, ezen a legtökéletesebbre irányuló szeretet önkénytességében rejlik a fejlő ember méltósága s erkölcsi becse, melyet durva kézzel csak megsértene s tán megsemmisitene az, ki gépleges formai cselekvőségben keresvén a vallásosságot, ilyennek űzésére szoritaná az ifjúságot.

Tapasztalati tények mutatják, hogy tanuló ifjuságunk halad ezen vallásos irányban s az okok összehatásából következtetve kell is haladnia. Mert maga a középiskolai tanitás nemcsak a vallás tanitás czimén kiszabott tanórák mennyiségét s a tananyag egymásutánját és kezelési módját tekintve, de az összes egy czélra összemüködő tanárok irányát és concentrikus hatását vizsgálva is, — leszámitva az emberi gyarlóságból itt is eredhető egyéni fogyatkozásokat, — ilyen vallásos irányban halad tanitásában és nevelésében. Nem rég prot. gymnasiumainkban a csekély számu személyzet elkerülhetlenné tette az osztályok összevonását s ez maga után vonta a vallásórák számának s tananyagának apasztását is. Ma a mint a prot. gymnasiumok évi értesitőiből láthatni, alig van gymnasium, hol a kellő számban alkalmazott tanitó személyzet mellett minden osztály heti két-két órában külön ne tanulná az egyetemes tanügyi bizottság által kitervelt egymásutánban a ker. vallástudományt. Más tantárgyakkal szemben ezen ismeretkör eredményesebb tanulását már az is előmozditja, hogy minden felekezet a maga vallástanitását különkülön ezközölvén a protestansok vállásóráiban a tanulóság fele számra apad s kisebb tömeggel szemben áthatóbb munkát űzni könnyebben sikerül. Tanit tehát a prot. gymnasium ma a ker. vallástudományból az ifjuság korához s arányos szellemi épületességéhez mérve eleget. Nem

ebben keresendő tehát a hiba, de abban, hogy a vallás tanitás nem puszta ismeretközlés a hol a tudottak bizonyos mennyiségével mindenki megelégedni tartoznék. Ellenkezőleg. A vallástanitás mértékét nem az adja, hogy egy tanfolyamba tartozók mennyit tanultak, hanem az, hogy a tanultakat mennyire fokozták személyes meggyőződésük kincseivé s mennyire tartják a tudottakat életben kötelező tájolónak (compuss), melytől eltérni lelkiismeret elleni bűn! De tudjuk, hogy sokszor a legjobb mathematikus az élet aprólékos kérdésével szemben rossz számitó; a legjártasabb történész maga ritka kivételes esetekben szereplő a történet tova fejlesztésénél s akárhány a szónoklattanban otthonos tekintély élvezhetlen s ügyetlen szónok, s még a legbölcsebb orvos sem képes sokszor okos életmódra vonatkozó tanait önmagán következetesen alkalmazni. Miért kell épen a vallástanitásnál a megitélésnek más mértékét alkalmaznunk? Hisz mindenütt könnyebb ismeretet szerezni, mint annak elővilágitása mellett okosat teremteni, s mindenkor könnyebb átformálni körülöttünk levő tárgyakat, mint urrá lenni önmagunk felett. És mégis ugy látszik ez az emberi fejlődés természetes menete, hogy előbb szükséges a dolgot megértenünk, átéreznünk, s csak aztán válunk a helyes belátás alapján okosan cselekedni s rendelkezni képessekké. És vajjon nem túlzott-e a türelmetlenség, melylyel az emberi fejlődés szerintünk lassu alakulását nézzük akkor, midőn azt kivánjuk, hogy a kiskoru tanuló mindeneken átható személyes tudattal s mindenekben az isteni jót és tökéleteset kiismerő biztossággal csatlakozzék a Krisztus által kijelölt istenes irányhoz? Vajha elérhető lenne ily tökéletesség a fejlődő ifjunál már az élet küszöbén! Senki

sem örülne ennek jobban, mint az emberi fejlődés ideális czéljaiért a legkomolyabban érdeklődő iskola s kivált a prot. gymnasium.

De hogy ez nem könnyen valósuló kegyes kivánat; sőt tán nem is a legközelebbi jövőben teljesedhető reménységünk tárgya, annak bizony az iskola egymagában, vagy legtöbbnyire magára utalt hatáskörében épen nem oka. — Sokat fárad, küzd és dolgozik minden életképes iskola azon, hogy a tanuló ifjuság vallás erkölcsi fejlődését tekintve mindinkább megközelitse azt a mértéket, melyet a Krisztus tudományán s életpályáján fennálló keresztyén világ- és életnézet az embernevelés czéljakép elénk állit. Csakhogy a tanuló ifjuság nem egyes egyedül az iskolai élet nevelői áramlata által vitetik tova fejlődésében. Mint a növény nem egyetlen egy tényezőtől nyeri kifejtését; úgy az ifju is nemcsak az iskola nevelői behatásaitól nyer szellemi táplálékot, irányt, ösztönt önképződéséhez és jellemesedéséhez.

Ki ne ismerné a családi nevelés gyakori fogyatkozásait, melyek sokszor előzetesen elferditik s értelmi s erkölcsi alakulásában nehézkessé, elfogultá teszik az ifjat, adván neki érzéki, önző irányt mielőtt az iskolába lép? Ki ne tudná, hogy minden iskolai hatásnál többet ér a vallásos lelkü anyák, s az ember és Isten szeretetben példás apák befolyása arra, hogy a fejlő ember a szive mélyén rejlő istenes irányt nagyrabecsülni s folyton ápolgatni hajlandóvá nevekedjék? Aztán mit mindent mutat az eszmélni kezdő ifju előtt korunk irányzata! Közéletünk általános jelleme befolyással bir az egyesek s kivált az önállósághoz még el nem érkezett ifjak alakulására. Korunk irányzata „közszelleme!“ Jobb talán nem is érinteni

e fájó sebet, ha azt orvosolni nem tudjuk. Nekem azonban nem szabad ezt sem el hallgatnom, midőn jelenkori iskoláinkról elháritani vagy legalább csökkenteni kivánom a felelősséget azért, hogy — a mint mondják — a tanuló ifjuság életfejlődésének vallásos iránya nem kielégitő; — mert hisz maga a közélet uralkodó eszméivel közkeletü nézeteivel — ki ne ismerné azokat? — szintén irányzólag hat az ifju nemzedékre. Aztán ha csak futtában érintem is gondolkozásunk és közmüvelődésünk fokmutatóját, az irodalmat, van-e ebben erősen képviselve a vallásos irány? Hol vannak vallásos költészetünk hirneves képviselői, minő olvasmányok kal táplálkozik ifjuságunk? És képes-e az életre nevelő iskola a közélet áramlatából mindenkor kiszakitani vagy következetesen távol tartani a fejlődő ifjat s terelni őt oly irányában a mely a keresztyén valláserkölcsi életnézetnek mindenben megfelelő legyen? S mind ezek mellett a környezet, melyben a legtöbb ifju napjait éli, nem mérgezheti-e meg sokszor minden iskolai tiltakozás és óvó rendszabály ellenére azokat, kiknek vallás-erkölcsi irányitásáért aztán oly hamar hajlandó a világ az iskolát vádolni. Hiszen hányszor tapasztaljuk elszomorodva, hogy erkölcsi komolyság, józan ellenőrzés, szeretetteljes figyelmeztetés s az ifjak ballépéseivel szemben némi erkölcsi bátorságot igénylő tiltakozás a nagykornak részről legtöbbnyire, vagy legalább nem ritkán végkép hiányzanak ott, hol a tanuló a világgal érintkezve s annak élvezeteiben s szórakoztató mulatozásaiban önfeledésig elmerül. Sokat tudnak tanuló ifjaink hanyatlásáról azok, kik mikor kellene, szólani bátortalanok. Aztán mégis egyesek könnyelmü ballépése miatt elitélik az iskolát, holott — logice — csak az egyént volna tán okuk és joguk kárhoztatni.

De ki tudná felsorolni korunk összes mulasztásait s fogyatkozásait, melyek az iskolai hiányokkal együtt, de legtöbbször az iskola legbölcsebb intézkedései ellenére is zavarólag, bontólag, mérgezőleg hatnak a koránál fogva még kevés ellenállást kifejteni képes tanuló ifjuságra? Nos! ezek meggondolása után mondhatja-e valaki alaposan, hogy ha van a tanulóság vallás-erkölcsi fejlődésében lassuság, hiány vagy épen hanyatllás, mindezekért az iskola felelős?

Azt hiszem az eddigi fejtegetések alapján, hogy ha vannak az iskolai életnek hiányai s tán épen a vallástanitás s az ezen alapuló vallás-erkölcsi neveltetése korunk ifjuságának szintén panaszos kifogásokra okot adó: akkor első helyen az iskola és az azt fentartó testület s főhatóság arra van utalva, hogy hatáskörében megtegye a tőle telhetőket oly czélból, hogy a fenforgó bajokon lehetőleg segitve legyen. Ilyen a mi hatáskörünkre tartozó teendőknek vélem — érintő felsorolásban — a következőket:

1.) A tanárképzőkben nemcsak a vallásos szellem ébren tartására s de a prot. vallástudomány alapos megtanulására s tanitásának módszeres kezelésére gondot kellene forditania az ág. hitvallás evangelikusok egyetemének. Ma holnap a régibb theologiai képzettségű tanárnemzedék a munkások köréből koránál fogva kidőlvén, nem könnyen lesz ember található azon foglalkozási körre, melytől ha nem is kizárólag, de túlnyomólag függ az ifjuság vallás-erkölcsi képzése. Nem osztozhatom azok felfogásában, kik ugy hiszik, hogy végzett theologusainkat, segédlelkészeinket kellene katechétákul kizárólag a vallástanitással jövőre megbiznunk prot. gymnasiumainkon. A bejáró óraadók, bár minö czimen legyenek alkalmazva s bár meny-

nyire avatott tanférfiak legyenek is, heti két-két órában találkozván egy-egy osztály tanulóságával, alig birhatnak kellő belátást s alapos tájékoztatást szerezni az ifjuság időnkinti bajairól s ezek ellen szükséges teendőkről. Egyénenkint kevésbé hathatnak, mint azok, kiknek kezeire több tantárgy sok tanórában való feldolgozása bizatván, sokszoros érinkezéseik alapján jobban ismerik tanitványaik mindegyikét, mint olyanok, kik az ifjusággal csak olykor s csak egy tantárgy kezelésekor érintkeznek. Az iskolai nevelés a dolog természete szerint azok által gyakorolható a legeredményesebben, kik a tanulósággal a legelevenebb s legtöbb oldalu érintkezésben állanak. Lévén pedig a nevelésben a legfőbb tényező a vallás, a vallástanitás is meghagyandó azok kezén, kik a tanártestületben sokoldalu munkásságuk alapján legtöbbször érintkeznek a tanuló ifjusággal. — Ha már aztán erőtlenségünknél fogva külön prot. tanárképzőt ez idö szerint fel nem állithatunk : akkor gondoskodnunk kellene legalább a meglevő országos tanárképzők körében oly sominariumokról, melyeknek feladatát képezze : a prot. vallás tudomány müvelése s módszeres feldolgozása olyan protestans tanférfiak képződésének előnyére, kik valaha protestans gymnasiumokon müködni óhajtanak.

2. Kerestessék meg a „nagyreményü prot. irodalmi társaság s a Luther társaság“ hogy iródalmi termékeinek kiadásánál ne ejtse ki számitásából a tanuló ifjuságot s kivált a fejlettebb müizlés követeléseinek is megfelelö énekek, imak és elmélkedések fölkarolásával adjon mielőbb tartalmas olvasni valót az önmüvelésre utalandó tanulóságnak. A bibliai forditás kérdésének szerencsés megoldása távolabbról szintén kedvezőleg előmozditaná a vallástanitás és asketikai önképzés ügyét. Ha azt akarjuk,

hogy a biblia, mint a keresztyén vallástudomány és hitélet tartalmu kútforrása, közkeletüvé legyen, tegyük azt korunk nyelvérzékének megfelelő módon élvezhetővé.

3. Követve ev. reform. testvéreink nyomdokait, alkossunk oly iskolai felügyeletet, melynek fő gondja épen arra irányuljon, hogy mennyire van a prot. gymnasiumokon a törvényszabta tantárgyak mellett a vallástanitás czélszerű beosztás és módszer alapján eredményesen kezelve. Valljuk meg őszintén, hogy eddig inkább a vallástanitással megbizott tanférfiu kötelességtudata s lelkiismerete volt a mérték és ellenőr arra nézve, hogy mit, mennyit s mimódon dolgozzunk fel a vallástudományból s csak távolabbról futólagos vizsgálatokon szerzett a prot. egyház megbizottjai által hivatalos tudomást arról, hogy a vallástanitás ügye iskoláinkon hogyan áll. Bizonyos, hogy ezután is a legfőbb biztositék lesz és marad a vallástanitással megbizott tanférfiu kötelességérzete és éber lelkiismerete, de hiszem aprólékosságig menő belátás és hivatalos ellenőrzés mellett vagy nagyban lefokozódnának a vallástanitás meddő voltára vonatkozó panaszok vagy legalább hamarabb és biztosabban lelnénk módokat és eszközöket a netán felmerülő bajok elháritására az által, ha nehézségekkel nem egyedül a vallástanár, vagy a magára utalt iskola tartoznék foglalkozni.

4. Azon gyakorlandó hivatalos felügyelet tapasztalatainak utmutatása folytán aztán vizsgáljuk meg időnként vallástanitásunk tervezetét és sürgessünk — ha szükségét látjuk — megfelelőbb beosztást a kivitelre nézve részletes utasitást és irányt egyetemes tanügyi bizottságunktól mint arra illetékes szervezettől. Ez uton lenne megállapitandó nem volna e czélszerű s a gyakorlati életre irányitó, ha

hazai prot. egyháztörténetünk körében a felső osztályokban az egyházjogra is kiterjeszkednénk s nem volna e lélektermékenyitő, ha a gymnas. osztályok ismeretköréhez szabva szemelvények jelöltetnének meg a bibliából s a szentènekek átvizsgált s költői izléssel és művészibb nyelvkezeléssel átdolgozott gyűjteményéből. Ugyanilyen közérdekü feladat lenne egyházi melódiáink birálatos átdolgoztatása oly czélból, hogy legalább 60—120 oly közösen elfogadott egyházi melodiát tanultassunk iskoláinkon, melyeket az ország minden ág. hitv. evang. gyülekezete egyformán zeng,

5. Felkarolandók lennének a gyermek és ifjúsági istentiszteletek, melyeken szabad előadás vagy tartalmas felolvasás adna irányt a közös áhitatoskodásnak. Ezen istentiszteletek alkalomszerüleg exhortatiók s urvacsorához előkészitők is lehetnének, melyeken aztán egy tanintézetnek összes prot. ifjusága testületileg részt vevén, a közös áhitatoskodás tenné az összejövetelt ünnepélyessé, emlékezetessé s ez által is épületessé.

6.) Nagyobb gyülekezetek s buzgó egyesek felszólitandók lennének arra, hogy az egyházi karéneklésben szorgalmasak és buzgóságuk által kiválók, vagy tán épen az egyházi költészettel foglalkozó hivatottak kitüntető méltánylásban, javadalmazásban részesüljenek. Vannak jó rajzolók, ügyes tornázók, szépen szavallók. gyorsan és biztosan számolók, szorgalmasan tanulók számára különböző származásu ösztöndijaink ; miért ne legyenek buzgó templomlátogatók, izléssel éneklők, s a vallásos költészet iránt melegen érdeklődők, vagy példás viselet, jámborság s fiui engedelmesség által jeleskedők számára elismerést jelentő kedveskedéseink !

7.) Serkentsük és utasitsuk a prot. ifjuságot arra, nogy az emberszeretetnek, közjótékonyságnak áldásos munkáiban részt vegyen. Vannak szegény tanulókat segélyző tankönyvekkel ellátó, felruházó társulatok helyenkint. Karoljuk fel s általánositsuk ezeket. Miért ne adozzék szive inditásból 's anyagi erejének tőle függő arányában az ilyenek re a prot. tanulóság? Van egyetemes egyházi gyámintézetünk. prot. árvahazunk s miért ne utasitanók a prot. ifjuságot arra, hogy ha csak filléreivel is részt vegyen minden olyan krisztusi szellemre valló jótékonyságban, mely tudatát serkenti annak, hogy mindnyájan egy test élő tagjai vagyunk?

Érzem s tudom, hogy a fentebb mondottakban a közérdekü ügyre tartozó javasolhatókat ki nem meritettem s az életfejlődés gazdagsága szerint elévülhet és használhatlanná válhat az, mi az imént még értékesnek bizonyult. Megnyugtat azonban a gondolat, hogy ezuttal csak kifejezést ohajték adni azon életszükségletnek, hogy tegyük meg legalább mind azt ha nem is egyszerre s rögtönözve, de fokozatosan, mi ez idő szerint saját erőnktől s hatáskörünktől fögg s aztán a segitő Istenben bizván, várjuk iskolai állapotaink jobbra fordulását. Segitsük oda áldozatkész munkásságunkkal a prot. gymnasiumot, bogy a vallástanitás kevésbé kielégitő természetére vonatkozó s tán nem is mindenben alaposnak mondható kifogás csökkenjen s lehetőleg tárgytalanná váljék, de semmi esetre ne maradjunk a meddő birálgatás alapján ott, hol az ügy érdekében tennünk lehet s azért tennünk kell. Ha aztán egyesült erővel iskola egyház társadalom s protestans egyetemesség igy járunk el: akkor hiszem, hogy a vallástanitás életrekiható ügyének emelkedésével

sok egyéb panaszolt bajaink is csökkenni s enyészni fognak. Ez lesz az az Istennek tetsző áldozat, mely a bennünk olykor panaszra fakadó hitbuzgóságot is a legméltóbban és legkielégitőbben megnyugtatja. Adja Isten; hogy bár szük körre irányuló felszólalásom ne kiáltó szó legyen a pusztaságban, hanem ez által is lendithessek — ha csak csekélyet is — a protestans ifjuság vallás-erkölcsi nevelésének szent ügyén protestans gymnasiumainkon!

BENKA GYULA.

ÉVI JELENTÉS.

I.

Tiszti személyzet.

A) **A főiskolai tanács**, mely a főgymnasium patronatusa által választva az iskolának ugy kül — mint bel — ügyeit ellenőrzi s az Esperesség jováhagyásának föltétele mellett a tanárkar irányadó fölvilágositásainak figyelembe vételével intézkedik. Elnöke ezen kormányzó testületnek nt. Áchim Ádám esperes, kinek elnöktársa mélts. Zsilinszky Mihály Csongrád megye főispánja, mint a békés-csanádi ág h, ev. Esperességnek felügyelője. Tagjai a kormányzó testületnek: a) vidékiek: Horváth Sámuel érd esperes, Haan Lajos csabai, Csermák Kalmán tót-komlósi, Harsányi Sándor orosházi, Koren Pál pitvarosi, Petrovics Soma szentesi és ifj. Jeszenky Károly m-berényi lelkészek. Továbbá Kemény Mihály kir, tanfelügyelő. Székács István jószágigazgató, Tavaszi János ügyvéd, dr. Laurovics János orvos, Urszinyi János ügyvéd és Vidovszky takarékp. vezérigazgató; b) helybeliek: Sárkány János érd. esperes, Haviár Dani egyházi felügyelő és országgyűlési képviselő, id. Mikolay Mihály birtokos, Pól Dániel, Dancs Béla, Szirácszky János, dr Szlovák Pál és Ponyiczky Máté. A tanárkarból: Benka Gyula, Chovan Károly, Delhányi Zsigmond, Mihálfi József és Moravsik Géza.

B) **Igazgató**: Benka Gyula, ki régibb alkalmaztatását tekintetbe véve egyuttal a felsőbb osztályokkal kapcsolt tanitóképzőnek is igazgatója.

C) **Pénz- és gazdaságügyi vezetők**, Pénztáros: Del-

hányiZsigmond. A számvevőség elnöke : nt. Sárkány János érd. esperes ; tagjai: Sulcz Jenő, Pól Dániel, Dancs Béla, Harsányi Sándor, Petrovics Soma, Pásztori Gábor, Chovan Károly, Haviár Dani, Sziráczki János és Mihálfi József. A gazdasági ügyek vezetésének elnöke : Nt Áchim Ádám esperes, tagjai Pól Dániel, Szirácczky János, dr. Szlovák Pál, Ponyiczky Máté és Mikolay János ez utóbbi mint gazdatiszt.

D) **A tanulóság orvosa.** dr Szlovák Pál községi orvos bár e czim mellett a helyben lakó orvos urak miudegyike kivétel nélkül szivesen ellátja a bizalommal hozzája forduló tanulóságot, mit hálásan fölemliteni tartozunk.

E) **Tanári személyzet.**

a) Rendes gymn. tanárok.

1) Benka Gyula, igazgató — előadta VII. és VIII-ban a a bölcsészetieket s VIII-ban a vallástant. Külön a tanitóképző két felső osztályában összevonva a neveléstant, tanitástant s a nép iskola módszertanát. Heti óraszáma 10. Szolgál 27 éve.

2) Chovan Károly osztályfő a VIII-ban — tanitá a VII és VIII-ban a természettant s a III. és VI-ban a latint Heti óra száma 19. Szolgál 27 éve.

3) Delhányi Zsigmond osztályfő az I-ben — tanitá I-ben a magyart, latint, németet és számtant s II-ban a számtant. Heti óraszáma 19. Szolgál 36 éve,

4) Kutlik Endre osztályfő a IV-ben — tanitott VIII-ban latint és görögöt IV-ben latint, 5-ben németet és I-ben mértan rajzot, mely utóbbi tárgyért azonban mint önkéntes váilalatért külön lett dijazva. Heti óraszáma 20, Szolgál 4 éve.

5) Lányi Guszsáv — tanitott V és VI-ban görögöt és vallást, II-ban a rajzot mint önkéntes vállalatot s a képzőben a bibliai szláv nyelvet és káté-ismét. Heti óraszáma 19. Szolgál 33 éve.

6) Mihálfi József osztályfő az V-ben, — tanitotta VIII-ban történetet, az V-ben történetet és magyart, IV-ben történetet földrajzot s III. és IV-ben rajzoló geometriát, mint önkéntes tárgyat. Heti óraszáma 22. Szolgál 28 éve.

7) Mocskónyi József, osztályfő a VII-ben, — tanitá VII-ben a latint és görögöt, V-ben a latint s IV-ben a vallást. Heti óraszáma 18, Szolgál 6 éve.

8) Moravcsik Géza osztályfő a VI-ban, — tanitá VIII-ban a magyart s németet, VI-ban a magyart, németet és történetet s a II-ban a magyart. Heti óraszáma 18. Szolgál 12 éve.

9) Neumann Jenő osztályfő a III-ban, — tanitá II és III ban a földrajzot, III ban a történelmet és számtant s IV, V, VI-ban a természetrajzot s végre a tanitóképző két felsőbb osztályában összevonva a gazdaságtant. Heti óraszáma 19 Szolgál 4 éve.

10) Szemian Dániel, osztályfő a II-ban, — tanitá II-ban a latint, németet és vallást, I-ben a földrajzot és vallást s III-ban a németet. Heti óraszáma 17. Szolgál 35 éve.

11) Szendi György, tanitott IV, V, VI, VII és VIII-ban mathematikát és VII-ben a németet, Heti óraszáma 17. Szolgál 36 éve.

b) Helyettes tanárok.

12) Kemény Árpád, — tanitott VII-ben magyart, történetet, vallást, III. és IV-ben magyart s III-ban a vallást. Heti óraszáma 18. Szolgál 2 éve,

13) Varga József — tanitott IV-ben németet s a tanitóképzőben zene elméletet, éneklést, gyakorlati zenét és németet Heti óraszáma 19. Szolgál 6 éve.

c) Tornatanár.

14) Oláh Miklós tanitá I. és II-ban a szépirást s az összegymnas. osztályoknak a tornázást, Heti óraszáma 18. Szolgál 12 éve

d) Vallástanárokul a röm. kath. ifjuságot tanitá a VII. és VIII, osztálybelieket főtisztelendő Szirmay L, Árpád helybeli lelkész s az I, II, III, IV, V, VI.-belieket tiszt. Müller Károly segédlelkész; a görögkeletieket főtiszt. Ardaleán József kétegyházi lelkész; az izraelitákat Schiff Adolf katecheta, a helybeli izr. hitközség főtanitója.

Jegyzet: Az intézet hangszereit gondozta, javitotta hangolta Chovan Zsigmond, helybeli orgonista-tanitó, A mellék tantárgyak szintén a felsorolt tanári személyzet által lettek külön dijazás mellett vagy csak szivességből ellátva, nevezetésen;

a) a tanulói dalkart a műéneklésben vezette V a r g a József, b) a gyors irást K u t l i k Endre, c) a müvészibb czélu szabadkézi rajzolást és festést L á n y i Gyusztáv, d) a franczia nyelvet tanitá Szendi György, e) az önképző-kört elnökként vezette M o r a v c s i k Géza. A gyüjtemények őrei voltak: a) fizikai mumuzeumé C h o v a n Károly, b) a zeneintézeté B e n k a Gyula, c) a természetrajzi és chémiai szerelvényeké N e u m a n n Jenő, d) a rajzgyüjteményé L á n y i Gusztáv, e) a tornaszerelvényé és tanulói fürdőhelyiségé O l á h Miklós.

A müködő tanarok száma 18.

II.

A bekebelezett tanulók névsora.

I. osztály.

(Osztályfő: D e l h á n y i.)

Andrási Dezső ág. ev. Szarvas Békésm.
Baan Sándor r. kath. „ „
Bálint József „ „ Mező-Túr Jász-Nagy-Kún-Szolnokm.
Benczur Lajos ág. ev. Gyón Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunm.
Benczur Lajos „ „ Szarvas Békésm.
Bettueli Miksa r. kath. Csabacsüd puszta Békésm.
Boros Kálmán ág. ev. Szarvas Békésm.
Chrenka Mihály ág. ev. Bánhegyes Csanádm.
Dauda Mihály „ „ Szarvas Békésm.
Dérczy István r. kath. „ „
Duchaj Pál ág. ev. „ „
Erneszt József ág. ev. „ „
Exterde Andor r. kath. Kis-Jenő Aradm.
Fazekas András r. kath. Szent-András Békésm. Kilépett.
Fuchsz Mor móz. v. Déva-Ványa Jász-Nagy-Kun Szolnokm.
Goldberger Ödön móz. v. Szarvas Békésm.
Greksza István ág. ev. „ „
Guttmann Jenő móz. v. „ „
Hackenberger János ág. ev. Szent-András Békésm. Kilépett.
Hackenberger Lajos „ „ „ „ „
Hicz János ág. ev. Szarvas Békésm.
Humyady Géza r. kath. Puszta Lajos-Szénás Békésm.
Jannrik János ág. ev. Szarvas Békésm.
Kiss János r. kath. Kun-Szentmárton Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.
Kondacs Pál ág. ev. Szarvas Békésm.
Kovács György ág. ev. „ „

Krajsz Lajos r. kath. Puszta Csabacsüd Békésm
Kralovanszky Imre ág. ev. Szarvas Békésm.
Kuczian Géza ág. ev. Mező-Berény Békésm.
Kutni András r. kath. Szarvas Békésm.
Lachata Mátyás ág. ev. Tót-Komlós Békésm.
Lampe István r. kath. Öcsöd Békésm. Kilépett.
Litauszky György ág. ev. Szarvas Békésm.
Litauszky Mihály » » » »
Litauszky Pál » » » » Kilépett.
Majercsik János » » » »
Marcsek Ferencz » » » »
Marcsek Zsiga » » » »
Marsal László » » » »
Misik János » » » »
Molitorisz Pál » » » »
Muzsay Kálmán r. kath. Seprős Aradm.
Nagy Sándor ág. ev, Szarvas Békésm.
Nyigrinyi János ág. ev. Mező-Berény Békésm.
Nyácsik Béla » » Kis-Semlak Temesm.
Nyiri Zoltán ev, ref. Szent-András Békésm.
Palka Pál ág. ev. Szarvas Békésm.
Petrucz Jusztin gör. kel. Seprős Aradm.
Ponyiczky Lajos ág. ev. Szarvas Békésm.
Povázsay Tibor ág. ev. Tót-Komlós Békésm.
Sárkány János » » Szarvas Békésm.
Stirum Jakab móz. v. » » Kilépett.
Szabó Antal ev. ref. » »
Szalai András r. kath. Szent-András Békésm.
Szalai Sándor ág. ev. Bánfalva Békésm.
Szarvák Márton r. kath. Kun-Szentmárton J-N-K-Szolnokm.
Szebegyinszky Mihály ág. ev. Szarvas Békésm.
Szrnka György ág, ev. Szarvas Békésm.
Takás Lajos rom. kath. Pitvaros Csanádm.
Thaly Kálmán ev. ref. Lippa Aradm.
Tolnay Antal ev. ref. Szent-András Békésm.
Wagner Károly ág, ev. Cservenka Bács Bodrogm.

Weigert Mihály ág. ev. Mező-Berény Békésm.
Weinberger Márton m. v. Szarvas Békésm.
Wesselényi István r. kath. Élesd Biharm.
Wesselényi Jenő „ „ „
Zuba Pál ág. ev. Szarvas Békésm.

Magántanulók:

Braun Dezső ág. ev. Mező-Berény Békésm.
Petrovics György g. kel. Battonya Csanádm.
Purgly János ág. ev. Tompa-puszta „
Schlesinger Mór m. v. Szarvas Békésm.

Összeg: 71.

II. osztály.

(Osztályfő: Szemián.)

Ambrózy Oszkár ág. ev. Szerb-Szt.-Márton Torontálm.
Biró Barnabás r. kath. Szarvas Békésm.
Blau Lipót m. v Soborsin Aradm.
Bonomi Géza r. kath. Csanád-Apácza Csanádm.
Bosnyák Dezső „ Szarvas Békésm.
Bozóky Gyula „ Kun-Szt Márton Jász-N.-K.-Szolnokm.
Bozóky István „ „ „ „ „ Kilépett.
Braun Rezső ág. ev. Mező-Berény Békésm. Kilépett
Chovan Károly ág. ev. Apatelek Aradm.
Csermák Sándor „ „ Tót-Komlós Békésm.
Csermák Vilmos „ „ Déva-Ványa Jász-N.-Kun-Szolnokm.
Eichardt Károly „ „ Petrovácz Bács-Bodrog-Szörénym.
Exterde Kálmán r. kath. Kis-Jenő Aradm,
Filláry Sándor ág. ev. Mező-Berény Békésm,
Fischbein Aladár m. v. Szarvas „
Godán István ev. ref, Kaba Hajdum.
Grosz Adolf m, v. Szarvas Békésm
Gyurik Ferencz ág. ev. „ „
Haty Ödön ev. ref. M.-Berény „
Hegedüs Soma ág. ev. „ „
Hipszky András „ „ Szarvas „

Huszár András r. kath. Kun-Szt.-Márton Jász-N.-Kun-Szolnokm.
Huszerl Mór m. v. Szarvas Békésm.
Jancsovics Loránd ág. ev. Gyula Békésm.
Jeszenszky Elek „ „ Szarvas „
Kocsondy Gyula „ „ Orosháza „
Kölbl József r. kath. Szarvas „
Lózsa Jenö ág. ev. P.-Porgány Torontálm.
Medveczky Géza r. kath. Tisza-Füröd Hevesm.
Miskucza Illés g. kel. Gyula-Varsánd Békésm.
Molitorisz József ág. ev. Pitvaros Csanádm.
Nagy Lajos ev. ref. Mező-Tur Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.
Neu Ferencz m. v. Szarvas Békésm.
Ősapai Lajos ev. ref. Gyoma „
Pásztory Gyula ág. ev. Szarvas „
Popovics József g. kel. Bulza Krassóm.
Povázsai Elemér ág. ev. Tót-Komlós Békésm.
Prokopp Endre r. kath. Fibis Temesm.
Revuczky Béla ág. ev. Alberti Pest-Pilis-Solt Kis Kunm,
Robicsek Jenő m. v. Szsarvas Békésm,
Sass János ág. ev. Orosháza „
Schrötter Lipót m. v. Szarvas „
Stukovszky Gyula ág. ev. Göböljárás Jász.-Nagy-Kun-Szolnokm,
Szalay Kálmán „ „ Bánfalva Békésm.
Szelecsényi Béni „ „ Alberti Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunm.

Magántanuló :

Petrovics Mihály g. kel. Battonya Csanádm.

Összeg : 46.

III. osztály.

(Osztályfő : Neumann.)

Bartl István ág. ev. Puszta-Csákó Békésm.
Becker Jakab „ „ Szeghegy Bács-Bodrogm.
Berger Ede móz. v. Szarvas Békésm,
Breuer Jakab „ „ „
Bukovinszky Mihály ág. ev. Kondoros Békésm.
Buzár Ferencz gör. kel. Csernegyháza Temesm.

Csermák Jenő ág. ev. Tót-Komlós Békésm.
Csermák Kálmán ág. ev. Déva-Ványa Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.
Dancs Szilárd ág. ev. Szarvas Békésm.
Dérczy Ferencz r. kath. „ „
Elesánszky Zsigmond r. kath. Battonya Csanádm.
Filyó György ág. ev. Szarvas Békésm.
Fülöp Lajos r. kath Kurtics Aradm.
Gaylhoffer László ág. ev. Puszta-Kürt Jász N.-Kun Szolnokm.
Gácsi Rudolf r. kath. Endrőd Békésm.
Gráf József „ Orosháza „
Györffy Mátyás ev. ref. Túrkeve Jász-N. Kun Szolnokm.
Győry Vilmos „ „ Öcsöd Békésm.
Holmik Czelesztin r. kath Szarvas Békésm,
Horeczky Kálmán ág. ev. Péteri Pest-Pilis-Solt-Kis Kunm.
Jandó Pál r. kath. Öcsöd Bekésm.
Janovics Kálmán ág. ev. Szarvas Békésm.
Józsa József r. kath. „ „
Kiss Mihály ág. ev. „ „
Kiss Albert ev. ref. Vésztő „
Klein Árpád ág. ev. Mágocs Csongrádm.
Kollár János „ „ Mező-Berény Békésm.
Konstantinovics István ág. ev. Szarvas Békésm.
Laász Sándor „ „ Mező-Berény „
Liszka Nándor „ „ Szarvas „
Marsal Gyula „ „ „ „
Mecséri József „ „ Orosháza „
Meitner József móz. v. Szarvas „
Melis István ág. ev. „ „
Mihálfi Géza „ „ „ „
Popovics Demeter gör. kel. Petrovácz Bács-Bodrogm.
Raksányi Gyula ág ev Alberti-Irsa Pest-Pilis-Solt Kis Kunm.
Róthfuchs Jakab „ „ Szeghegy Bács Bodrogm.
Schiff Izidor móz v. Szarvas Békésm.
Simon György r. kath. „ „
Szatmáry János „ Puszta Földvár Békésm.
Szemian Dénes ág ev. Szarvas „
Szulimán István r kath. Déva Ványa Jász Nagy Kun Szolnokm.

Tolnay Sándor ev ref. Szent András Békésm.
Tőry Dezső r. kath. Puszta Tenke Jász N. Kun Szolnokm.
Wolf Pál ág. ev. Mező Berény Békésm.
Zeiler Ferenez ág, ev. Szarvas „
Züsz Emil móz. v. „
Összeg : 48

IV. osztály.

(Osztályfő : K u t l i k.)

Andrejczo Jenő g. kath. Zala-Szt. Gróth Zalam.
Ardelean Elek g, kel. Galsa Aradm.
Ardelean György g. kel. Szintye Aradm.
Bakos Gyula ág. ev. Orosháza Békésm.
Benka Pál „ „ Szarvas „
Bobvos Samu „ „ „ „
Bozóky Mátyás r. kath. Kun-Szent-Márton Jász-N.-Kun-Szolnokm.
Brusznyiczky Pál ág. ev. Szarvas Békésm.
Dancs Szilveszter „ „ Török-Szt-Miklós Jász-N-Kun-Szolnokm.
Deheleán Adrián g. kel. Batucza Aradm.
Exterde Vilmos br r. kath. Kis-Jenő Aradm.
Feriesán György g. kel. Ágris „
Frankó Aurél „ „ Ottlaka „
Gombos Ferencz r. kath. Battonya Csanádm.
Grósz Náthán m. v. Szarvas Békésm.
Gyurik Mihály ág. ev. „ „
Horeczky László., „ Péteri Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunm.
Horváth Taksony ág. ev. Nagy-Tőszeg Torontálm.
Hunyady István r. kath. Lajos-Szénás Békésm
Kajtor György ev. ref. Nagy-Szalonta Biharm.
Kemény Béla ág. ev. Makó Csanádm.
Kirillovits Pál g. kel. Miske Aradm.
Kondacs Samu ág. ev. Szarvas Békésm.
Kunoss István „ „ Orosháza „
Lengyel Sándor „ „ Szarvas „
Lózsa Kálmán „ „ Puszta-Porgány Torontálm.
Lusztig Sándor m. v. Szarvas Békésm.

Lústyik János ág. ev. Szarvas Békésm.
Machalek Dezső ág. ev. Nagy-Becskerek Torontálm. Kilépett
Mihálfi Károly „ „ Dálja Veröczem.
B. Nagy Ödön r. kath: Szent-András Békésm.
Paál Zoltán „ „ Szarvas „
Panajott Sándor r. kath. Lippa Temesm. Kilépett.
Páska Demeter g. kel. Gyula-Varsánd Aradm.
Petrucz Aurél „ „ Seprős „
Placht Béla r. kath. Eiska Torontálm.
Ponyiczky Kálmán ág. ev. Szarvas Békésm.
Popovits Aurél g. kel. Bulza Krass óSzörénym.
Práznovszky Ferencz r. kath. Szarvas Békésm.
Rakovitz Dezső ág. ev. Jankahid Torontálm.
Rohoska Lehel „ „ Majsa Pest Pilis Solt Kis Kunm.
Schlesinger Ede m. v. Szarvas Békésm.
Such István ág. ev. „ „
Szabó Gyula „ „ A.-Palojta Hontm.
Szász József „ „ Orosháza Békésm.
Szirácky Kálmán ág. ev. Szarvas Békésm.
Szlovák Pál „ „ „ „
Török András „ „ Makó Csanádm.
Trnovszky Márton „ „ Szarvas Békésm.
Vandlik Elek „ „ Orosháza „

Magántanuló:

Lusztig Sándor m. v. Budapest.

Összeg: 51.

V. osztály.

(Osztályfő: Mihálfi)

Áchim Károly ág. ev. Csaba Békésm.
Balázs Ádám „ „ „ „
Belopotoczky György ág. ev. Szarvas Békésm.
Blatnyák György „ „ Buttyin Temesm.
Blázy Lajos „ „ Kiskőrös Pest. m.
Bonomi Győző r. kath. Cs Apácza Csanádm.
Bosnyák Lajos „ „ Halásztelek p. Békésm.

Dancs Béla ág. ev. Török-Szt-Miklós Jász N-Kun-Szolnokm.
Fuksz Béla móz. v. Szarvas Békésm.
Grün Endre „ „ „ „
Harsányi László ág. ev Orosháza Békésm.
Hoffer Dezső móz. v. B-Gyula Békésm.
Horváth Gyula r. kath. Török-Szt-Miklós Jász-N Kun Szolnokm.
Hrdlicska Lajos ág. ev. Nagylak Csanádm.
Hricsovinyi János „ „ Csaba Békésm. Kilépett
Hunyady Vilmos ev. ref. Orosháza Békésm.
Huszerl Jenő móz. v. Szarvas „
Jancsok Endre ág. ev. Csaba „
Kaba Mihály gör. kel. Szohodol-Lazur Biharm. Kilépett
Klein Lajos móz. v, Makó Csanádm,
Kövesdy Károly r. kath Kun-Szt-Márton Jász-N. Kun-Szolnokm.
Králik Dániel ág. ev. Szarvas Békésm.
Králik Pál „ „ „ „
Krámer Ágost „ „ M-Berény Békésm.
Künsztler János ág. ev. Bonyhád Tolnam.
Laczay Gyula r. kath. Csermő Aradm.
Lichtenstein Zoltán ág. ev. Orosháza Békésm.
Lukucza Mihály gör. kel. Nagylak Csanádm.
Misley Kálmán ev. ref. B-Gyula Békésm.
Moczkovcsák Gyula ág. ev. Beszterczebánya.
Molitorisz Lajos „ „ Szarvas Békésm.
Nagy Ákos ág ev. Tót-Komlos „ Kibetegedett
Nika Jüsztin gör. kel. Darvas Biharm.
Oláh Mihály r. kath. Makó Csanádm.
Oszlár Károly „ „ Battonya „
Petku József gör. kel. Bázos „
Petritz József r. kath. Szarvas Békésm.
Popovits Lőrincz gör. kel Ágris Aradm.
Rácz Livius „ „ Nagy-Pél Aradm.
Rákóczy Elemér ág. ev. Tapio Szele Pestm.
Ritzel Ádam „ „ Bonyhád. Tolnam.
Salacz Aladár r. kath. Szarvas Békésm.
Schwieger Sándor „ „ „ „

Szíber Gyula r. kath. B.-Gyula Békésm.
Szilágyi Pál gör. kel. » »
Sztraka Ernő ág. ev. BCsaba »
Tóth Károly ev. ref Rittberg Temesm.
Tóth Lajos ág. ev. Tót-Komlós Békésm.

Magán tanuló:

Bán Miklós ev. ref. T. Bura

Tanitóképzőbeliek.

Krsnyjak Mihály ág. ev. Szarvas Békésm
Marcsek György » » » »
Ridegh János » » » »
Slajchó Mihály » » » »

Összeg: 53.

VI. osztály.

(Osztályfő: Moravcsik)

András Pál ág. ev. Szarvas Békésm.
Argalás Samu » » Német-Palánka Bácsm. Elküld.
Ausländer Vilmos móz. v. P. Peres Jász-N-Kun-Szolnokm.
Bèndek Árpád ág. ev. Zsombolya Torontálm.
Bezsán Imre gör. kel. Gyula Békésm.
Buzy János ág. ev. Szarvas »
Csernák Samu » » »
Dauda Pál » » »
Diószeghy Sándor ág. ev. Alberti-Irsa Pestm,
Ébner Jenő » » P. Göbölyjárás Jász-N-Kun-Szolnokm.
Fiala János r. kath. Csorvás Békésm.
Fischbein Soma móz. v. Szarvas »
Forschner Mór » » » »
Götz György r. kath. Pancsova Torontálm.
Huszerl Soma móz. v. Szarvas Békésm.
Kirillovics Gyula gör. kel. Nagy-Zerénd Aradm.
Kunos József ág. ev. Orosháza Békésm.
Lauko Dezső » » Szarvas »
Liszka Gyula » » » »
Makula Károly » » Orosháza »

Matheidesz Géza ág. ev. Vukova Temesm.
Mauer Károly ev, ref. Uj-Verbász Bácsm.
Melich János ág ev. Szarvas Békésm.
Mocskónyi Zsiga „ „ „ „
Németh Szilárd „ „ Csaba „
Oláh Antal ev. ref. Ócsöd „
Ott Béla ág. ev. Makó Csanádm.
Palla Béla r. kath. Kaprucza Aradm.
Papp Pál „ „ Nagyvárad Biharm.
Pilcz Mihály ág. ev. Mező-berény Békésm.
Rauch Péter ev. ref. Cservenka Bácsm.
Ritter Károly ág. ev. Orosháza Békésm.
Scheiner Albert móz, v. Török-Szt. miklós JászN-Kun-Szolnokm
Stúr Pál ág. ev. Alsó-Pribel Hont m.
Szemethy Elemér r. kath. Körös-Ladány Békésm:
Szlavicsek Lajos „ „ Arad Aradm
Sztraka Zoltán ág. ev. Csaba Békésm.
Tarnay Dezső r. kath. Makó Csanádm.
Tarnay Ivor „ „ „ „
Tischu János „ „ Csanád-Apácza Csanádm.
Urszinyi Janos ág. ev Csaba Békésm.
Vandlik Virgil ág. ev. Orosháza „
Vitális Árpád „ „ Pancsova Torontálm. Elküld.
Zsilinszky Sándor. ág. ev. Csaba Békésm.

Magántanuló :

Szőgyi István ev. ref. Tisza-Süly Jász-N-Kun Szolnokm.

Tanitóképzőbeliek :

Greksza János ág. ev. Szarvas Békésm.
Lustyik János. „ „ Kondoros „

Összeg : 47.

VII osztály

(Osztályfő : Mocskónyi)

Gaylhoffer István ág. ev. P. Kürt. Jász N.-Kun-Szolnokm.
Gerber Miklós ág, ev. Szeghegy Bácsm.
Geyer János ág. ev. án-Dárda Baranyam

Goldstein Gyula móz. v. Mező Túr Jász N Kun Szolnokm,
Gubás Jusztin gör. kel. Gyula Békésm.
Halász Lajos ev. ref. Makó Csanádm.
Harsányi Sándor ev. ref. Turkeve Jász N Kun Szolnokm.
Keresztesi Károly „ „ Nagy-Szalonta Biharm.
Kiss László „ „ Gyula Békésm.
Króh Dezső „ „ Kula Bácsm. kilép.
Kubek György g. kath, Csaba Békésm.
Marcsek Lajos ág. ev. Szarvas „
Mihálfi Emil „ „ Dálja Verőczem.
Mihálfi Gyula „ „ Kis-Kőrös Pestm.
Molnár Mihály ev ref Gyoma Békésm.
Neu Sándor móz. v. Makó Csanádm.
Obitz Gyula r. kath. Orsova Szörénym.
Papp Károly „ „ Nagy-Báród Biharm.
Popovits Kornél gör. kel. Alibunár Torontálm.
Raffay Ferencz ág. ev. Czegléd Pest-Pilis Solt Kis Kunm.
Rapp Jakab „ „ Bulkesz Bácsm.
Richter Frigyes móz, v. Gyöngyös Hévesm.
Salacz Ferencz r, kath. Szarvas Békésm.
Saskó Sámuel ág. ev Csaba „
Schiff Jenő móz v. Szarvas „
Stark Dezső r. kath. Batiz-Vasvár Szatmárm.
Szabó Ferencz ev. ref. Mező-Túr Jász-N-K-Szolnokm.
Szathmáry Béla „ „ Vinga Temesm.
Szentessy László ev. ref, N-Szalonta Biharm, Kilépett.
Vitális István ág ev Szarvas Békésm.
Winternitz Miksa r. kath. Fóth Pest-Pilis-Solt Kis Kunm

Magántanulók:

Rostás István r. kath. Arad Aradm.
Vangyel Géza r. kath. Arad Aradm.

Tanitóképzőbeliek

Benczúr Mihaly ág. ev. Szarvas Békésm.
Bukovinszky István ág. ev. Tót Komlos Békésm.
Petrás György ág. ev. Szarvas Békésm.

Összeg: 36

VIII. osztály.

(Osztályfő: C h o v á n,)

Bácsi Dani ev. ref. Gyoma Békésm.
Balla Károly r kath. Kun Szentmárton Jász N Kun Szolnokm.
Baross Dezső ág. ev. Bánfalva Békésm.
Báthory József ev. ref. Mezőtur Jász N Kun Szolnokm.
Berthóty István r. kath. Mező Berény Békésm.
Bordács Miklós ev. ref. Mező Tur Jász N. Kun Szolnokm.
Brengl János ág. ev. Gyoma Békésm
Dancs József „ Török Szentmiklós Jász N Kun Szolnokm.
Feig Henrik ág. ev. Bonyhád Tolnam.
Gyáni Gyula ev. ref. Vésztő Békésm.
Hajnal Béla „ Békés Békésm
Halmai József ág. ev. Makó Csanádm.
Hász Sándor ev. ref. Arad Aradm.
Haty Sándor „ Mező Berény Békésm.
Horváth Sándor r. kath. Makó Csanádm.
Jahn Róbert ág. ev. Uj Verbász Bácsm.
Jurenák Emil „ Budapest Pestm.
Kliment András „ Csaba Békésm.
Lakatos Sándos r. kath. Szeged Csongrádm.
Litavszky Pál ág. ev. Tót-Aradácz Torontálm.
Markovics Béla r. kath. Bajsa Bácsm.
Masztics Elemér ág. ev. Devicse Hontm.
Maximovics Miklós gör. kel. Szalonta Biharm.
Moczkovcsák György ág. ev Csaba Békésm.
Nagy Géza r. kath. Kun Szentmárton Jász-N Kun Szolnokm.
Neu Sándor móz. v. Szarvas Békésm.
Nikolajevits Szilard gör. kel. Dinyás Torontálm.
Podhorszky Gyula ág. ev. Szarvas-Gede Nógrádm.
Popovits György gör. kel. Békés Békésm.
Popovits János gör. kel, Gvula-Varsánd Aradm.
Petrilla Miklós g. kel. Mácsa Aradm.
Ribárszky Pál ág. ev. Szarvas Békésm.
Ritter Sámuel m. v. Mező-Tur Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.

Salacz Kálmán r. kath. Szarvas Békésm
Schvarcz Sámuel m v. Mező-Tur Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.
Stacho Géza r. kath. Békés Gyula Békésm. Kibetegedett.
Stern Izidor m v. Mindszent Csongrádm.
Szántó János ev. ref. Temesvár Temesm.
Szlovák Emil ág. ev. Szarvas Békésm.
Szucsu János g. kel. Kétegyháza Bekésm.
Tóth Mihály ev, ref. Mezőtur Jász-Nagy Kun-Szolnokm.
Udvardy Sándor ág. ev. Czegléd Pestm.
Weidinger Gyula ág. ev. Gyoma Békésm.
Weisz Soma m. v. Körös-Tarcsa Békésm.

Tanitóképzőbelick:

Demcsák János ág. ev. Szarvas Békésm.
Kóczy Mihály „ „ „
Rohoska Mátyás „ „ „
Szrnka János „ „ „
Trnovszky János ág. ev. Szarvas Békésm.

Magántanulók a gymnasiumban

Gyika Elemér gör. kel. Dézsánfalva Temesm.
Németh Ödön r. kath: Buttyin Aradm.

A tanitóképzőben:

Algöver István ág. ev. Csaba Békésm.
Medveczky Károly ág. ev. Petrovácz Bácsm.

Összeg: 53.

Végösszeg: 405

III.

Az előadott tantárgyak vázlata.

Egészben véve az $188^{8}/_{9}$ tanév didaktikai munkája főgymnásiumunk körében az ág. hitv. evang. egyetemes gyülése által irányadóul szabott tanitási tervezet alapján lett megoldva. Legfeljebb annyiban történt csekélyke eltérés attól, hogy sezmélyi nehézségek miatt a görögből a négy felső osztályban mindenütt heti 5 óra adatott, s tehát a VII. és VIII. se 6—6, mint a tervezet előirja. Szintén ilyen eltérés az is, hogy az I. és II-ban éneklés helyett, mely a vallástanitás és tanulói dalkar körében úgy is eléggé művelve van nálunk, a szépirás volt elővéve s a vallástan az I. és II osztályban maradt a tavalyi beosztás alapján, mint az alább részletesen vázolva van.

A tanitás menete, minősége és mennyisége osztályok és azok munkaköre szerint részletesen a következő volt :

A.) Egyetemesen kötelező tantárgyak.

I. osztály.

1) V a l l á s t a n, heti 2 óra. Ószövetségi történetek adattak elö a keresztény hit és erkölcstan alapjául, elbeszélve s betanitva. Válogatott egyházi énekek begyakorolva.

2) M a g y a r, heti 5 óra. Egyszerű mondat Szinnyei József nyelvtana nyomán ; beszédrészek, szóragozás, szóképzés ; hetenkint egy irásbeli házi feladvány. Delhányi olvasókönyvéből 42 költemény és 3 hosszabb prózai olvasmány fejtegetve és emlékelve ; 62 olvasva. Tanár : Delhányi.

3) L a t i n, heti 6 óra. Schultz Dávid féle latin nyelvtan nyomán : rendes névszók, cselekvő-, szenvedő-, a cselekvő igék

ragozása, szavak emlékelése ; 52 fordítási gyakorlat Schultz Dávid féle latin gyakorlókönyvből. Tanár : Delhányi.

4) N é m e t, heti 2 óra. Olvasás, irás, szavak emlékelése s azoknak mondatokba füzése, Ballagi Károly nyelvtana szerint. Tanár : Delhányi

5) F ö l d r a j z, heti 3 óra, I. félévben Magyarország földrajza, s a II. félévben Európa földleirása. Tankönyv Hunfalvy János műve. Tanár : Szemian.

6) M e n n y i s é g t a n, heti 3 óra. A négy alapmüvelet közönséges és tizedes törtekkel. Méter mértékre alkalmazva. Tanár : Delhányi.

7) R a j z heti 2 óra. A geometria elemei, sikidomok, egyszerű sikdiszitmények szabadkézzel való rajzolása. Tanár : Kutlik.

8) S z é p i r á s, heti 1 óra. Lövényi nyomán gyakorolva az ütemirás kiválò tekintettel az egyszerű, biztos, könnyed betű alakitásra. Tanár : Oláh.

II. osztály.

1) V a l l á s t a n, heti 2 óra. Újszövetségi történetek, a kereszténvhit és erkölcstan alapjául elbeszélve s tanitva. Szemeltebb gyházi énekek begyakorolva. Tanár : Szemian.

2) M a g y a r, heti 4 óra. K. k. Szinnyei kis nyelvtana és olvasókönyve. Elővétetett a mondattan gyakorlati alapon ; a mondatrészek és mondatok használatának és szabályainak az olvasmányokból való elvonása s az igy nyert ismeretek rendszerbe foglalása. Irásbeli dolgozatok : a mondattan gyakorlására iskolában és otthon, feladatok az interpunctió gyakorlására, leirások a közvetetlen tapasztalatból s elbeszélések : leginkább a tárgyalt költemények tartalmának irásbeli elmondásai, Költemények emlékelve, fejtegetve és hangsulyozva. Tanár : Moravcsik.

3) Latin, heti 6 óra. Alaktan, rendes és rendhagyó igék alakjai megfelelő rövidebb és hosszabb fordítási gyakorlatokkal. Több latin szövegü mese emlékelve. Kézikönyv : Schultz Dávid István latin nyelvtana. Tanár : Szemian.

4) N é m e t, heti 2 óra Olvasás irás, szavak emlékelése fő és melléknevek ragozása s ide tartozó gyakorlatok fordítása. Kézi-

könyv : Ballagi Károly német nyelvtana. Tanár : Szemian.

5) Földrajz, heti 3 óra. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália leirasa. K. k. Dr. Hunfalvy János Földrajz gymn. használatra II. kötet, Tanár : Neumann.

6) Menyiségtan, heti 3 óra. Arányok, aránylatok, hármasszabály, kamatszámolás, arányos osztas, középszám, olasz gyakorlat, európai államok pénzeinek átszámolása. Tanár : Delhányi.

7) Rajz, heti 2 óra. A szerkesztő sikmértan alapfeladatai egyszerű uton szerkeszthető szabályos sokszögek, csillagidomok, arányos és összeillő idomok egyszerű mérőléptékek és azok használati módja. Tanár : Lányi.

8) Szépirás, heti 1 óra. Az első félévben magyar-latin a második félévben német ütemirás is gyakoroltatott szintén Lövenyi tanmódszere szerint. E mellett mindkét osztály többször másolt fali táblárol a tanár által elöirt verseket. Tanár : Oláh.

III. osztály.

1) Vallás, heti 2 óra. A ker. egyház történelme Haan Lajos kézi könyve szerint, Az egyház alakulása, fejlődése, elterjedése és szervezete. A reformátió története A magyarhoni prot. egyház történelme. Tanár: Kemény.

2) Magyar, heti 4 óra. K. k. Szinnyei „Rendszeres magyar nyelvtan"-a és Lehr-Riedl : Magyar olvasókönyv III. köt. Elméleti áttekintése a magyar nyelvtan rendszerének. — Prózai és költői olvasmányok ; ez utóbbiak könyvnélkül tanulva. A házi és iskolai irásbeli feladatok tárgyait a tárgyalt elbeszélő költemények tartalmának előadása, a nyelvtan egyes szabályaira feladott példák megmagyarázása s az olvasmányokból hasonlók kikeresése képezték. Tanár : Kemény.

3) Latin. heti 6 óra. Mondattan Schultz Dávid féle latin nyelvtan nyomán. A grammatikai alakok folytonos ismétlése mellett azok mondatbeli funetiója ismertetve; különösen az esetek és az infinitivus használata ; kötő szók és a mondatfajok átnézete. Olvasmány Elischer József könyvéből 18 fejezet (Livius, királyok kora) emlékelve. Harminczegy magyar gyakorlat forditva Tanár : Chován.

4) Német, heti 2 óra. Nevek ragozásának ismétlése, melléknevek fokozásának begyakorlása, igék alakjainak ismertetése megfelelő gyakorlatoknak fordítása. Több leiras emlékelve s szabadon előadva. K. k. Ballagi Károly német nyelvtana s olvasókönyve. Tanár : Szemian.

5) Földrajz, heti 3 óra. Afrika, Amerika és Ausztrália leirása. Phisikai előismeretek, a phisikai és mathematikai földrajz elemei K. k. Scholtz Albert „Földrajz III-ik rész." Tanár : Neumann.

6) Történelem, heti 2 óra. Dierner Mihálfi tankönyve nyomán Magyarország története. Tanár : Neumann.

7) Mennyiségtan, heti 3 óra. Az összetett hármas szabály. Kamatszámolás. Láncz szabály, Az arányos osztás. Elegyitési feladatok. K. k Mauritz Rezső „Elemi számtan"-a. Tanár : Neumann.

8) Rajz, heti 2 óra, Constructiv planimetriából az egyenes vonalu idomok. Stilszerű ékitmények kapcsán a szinkezelés. K. k. Landau-Wohlrab Rajzoló geometria III. füzet. Tanár: Mihálfi.

IV. osztály.

1) Vallás, heti 2 óra. Keresztény hit- és erkölcstan, dr Ziegenbein — Székács vezérfonala nyomán. Erkölcsi példák olvasása. fejtegetése és betanulása a szentirásból. Egyházi énekek gyakorlása. Tanár : Mocskónyi.

2) Magyar heti 2 óra. K. k. dr. Dengi „Stilisztika" és „Olvasmányok a stilisztikához" és „Verstan"-a. Nagyobb epikus olvasmányul Arany „Toldi"-ja szolgált. A mü tartalmának énekenkint való megbeszélésén kivül a költői előadás sajátságainak megvilágitása, a jellemzésnek és a festői nyelv nyilatkozásának feltüntetése, s a mü szerkezetének magyarázata. Bevezetőleg a Toldimonda keletkezésének, tárgyának s történetének ismertetése, utalással Ilosvai Toldijára. A II., III, és IV-ik énekeknek könyv nélkül betanulása. A többi kisebb költői olvasmányok (leirások) a lehetőleg hasonló tárgyu prózai olvasmányokkal kapcsolatban a prózai és költői stili különbségének feltüntetésére. Elméletileg az egyszerű és szép stil szabályai, a festés és szóképek megfelelő olvasmányokon magyarázva. Az irásbeli feladványok tárgyait feladott szóképek és alakzatok megfejtegetései, s olvasmányokból való kikeresése, leirások képezték. Tanár : Kemény.

3) Latin. heti 6 óra. A syntaxisból: a jelzői mondatok abl, abs. part. coni, ut finale, quod, quia, quoniam, időhatározó mondatok indicativussal, a cons. temp. alapvonásai. Olvasmányúl az Elischer-féle olvasókönyvből: Livius. Előkor. „5 caput. A köztársaság kora" 8 caput. Mindezek könyvnélkül is. — Phaedrús meséiből 22, Könyvnélkül 12. — Ovidiusból: Gabü városának bevételele. „A Fabiusok veszte." „Daedalus Icarus." Az előbben kettő könyvnélkül is, Havonkint kétszer irásbeli dolgozatul dictált szövegnek latinra való fordítása. Tanár: Kutlik.

4) Német, heti 2 óra. A német nyelvtan rendszeres áttekintése. Alaktanból: a névelők, az öt ejtegetés; melléknevek ragozása és egyeztetése, számnevek, határozók, a három fő segédige ejtegetése, erős és gyenge igeragozás, Mondattanból: Az előljárók használata, az igék és melléknevek vonzása, — a szórend. Olvasmányul: kisebb elbeszélések és leirások (versben és prozában) nagy része könyvnélkül is. Irásbeli gyakorlatul: a „Nyelvtan" magyar olvasmányainak németre fordítása. — K. k. Ballagi K. Német nyelvtana és Német olvasó könyve. Tanár: Varga.

5) Földrajz. heti 3 óra, K. k. Magyarország és Ausztria földrajza; irta Mihálfi József. Az osztrák-magyar-monarchia természeti viszonyainak, politikai és társadalmi állapotának ismertetése.

6) Történelem, heti 4 óra. Az ó-kori keleti népek s kiválólag a hellenek történelme főtekintettel társadalmi miveltségükre, művészetükre. Megfelelő olvasmányok főleg Plutarchusból. K. k. Szilágyi Sándor. Egyetemes történet. I. kötet. Tanár Mihálfi.

7) Mennyiségtan, heti 3 óra. Bevezetés a betüszámtanba; összeadás kivonás, szorzás egész számokkal. A mértani haladványok, mint az osztás eredménye. A négy alapmüvelet törtszámokkal. Az arányok és aránylatok. Első foku egyenletek egy ismeretlennel. K. k. Mocnik Arenstein. Tanár: Szendi.

8) Természetrajz, heti 2 óra. Ásvány-, közet-, és földtan dr. Roth Samu k. k. nyomán. Tanár: Neumann.

9) Rajz, heti 2 óra. Constructiv planimetriából a görbe vonalu idomok. A körtan kibővitése s az ide vágó constructiv feladatok. A legfontosabb görbék. Stilszerű diszitmények szinezéssel. Épület tervek. K. k. Landau-Wohlrab Rajzoló geometria III. füzet. Tanár: Mihálfi.

V. osztály.

1) V a l l á s, heti 2 óra. Bevezetés az ó- és uj-Szövetség szent könyveibe Zsarnay Lajos tk. szerint. Az Ur hegyi beszéde olvasva, az ifjak felfogásához mérten fejtegetve és emlékelve. Tanár: Lányi.

2) M a g y a r n y e l v, heti 3 óra. Irásművek szerkesztésének általános szabályai. Románczok, balladák és lyrai költemények. Megfelelő olvasmányok és stilgyakorlatok. K. k. Szerkezettan, s Költői olvasmányok dr. Dengi Jánostól, Tanár: Mihálfi.

3) L a t i n, heti 6 óra. Olvastatott — az illető irók és müveik előleges ismertetése alapján — Ovidiusból: Tristium I. 1 (könyvnélkül is), I. 3 IV. 30. (könyvnélkül is), Epist. ex P. I. 3 (könyvnélkül is) Fastorum II. 83—118 (könyvnélkül is), Met. l. I, 89—162, l. VIII. 611—724. Olvastatott Julius Caesar Comm. de B. G. ből az első könyv egészen különös tekintettel a beszédekre úgy tartalmi, mint mondattani szempontból, ép ezért emlékelésül is ezek tüzettek ki, u. m. 7, 8, 11, 12, 13, 14. 17. 18, 20, 32, 34, 35, 36, 37, 43, 44, 45, fejezetek. A mondattanból az esetek használata, s a mondattani különösségek a melléknevek és névmások haszuálátában átismételve, magyarból — latinra való fórditas a Kolmár-Sváby-féle gyakorlatokból heti egy órában. Tanár: Mocskónyi.

4) G ö r ö g. heti 5 óra. A Curtius-Haberern-féle nyelvtan első fele, nevezetesen: hangtan, elemtan névtan, igetan a „MI" igékig. Schenkl-Kis-féle olvasókönyvből 74 gyakorlat görögről magyarra, 22 gyakorlat magyarról görögre Tanár: Lányi.

5) N é m e t heti 2 óra. Költői olvasmány: „der Taucher" „der Handschuch", „der Ring des Polykrates", „Ritter Toggenburg", „die Kraniche des Ibyküs". A „Ritter Toggenburg" kivételével a többi könyvnélkül is Prózai olvasmány: „Rannitverstan". „Pescecolo". „Polykrotos von Samos". „die Sage vom Frauensande" „St. Menizad's Raben" „die Hare Same bringt es an der Tag" „Gortnäs Kinderiahren (1749—1756". Havonkint egyszer irásbeli dolgozatul dictált szöveg forditása németre. Tanár: Kutlik.

6. T ö r t é n e l e m., heti 4 óra. A római birodalom történelme a nyug. római császárság bukásáig és római régiségek. K. k.

Szilágyi Sándor. Egyetemes történet I. Ó kor. Régiségtannál az előadó tanár jegyzetei. Tanár : Mihálfi.

7) Mennyiségtan, heti 4 óra. Algebra, Első foku egyenletek két- és több ismeretlennel Hatványok szorzása, osztása hatványozása. Kéttaguak magasabb hatványai positiv egész-számu kitevővel. Pascal-féle háromszög. Négyzet-gyökvevés és négyzet-gyökmennyiségekkel való számolás. Képzetes mennyiségek. Tiszta és vegyes másodfoku egyenletek ismeretleneinek kiszámolása. Számtani haladványok. K. k Mocnik Arestein Mértan. Sikmértan K. k. Lutter Nándor Mértana. Tanár : Szendi.

8) Természetrajz, heti 2 óra, A növénytanból dr. Róth Samu k. k. nyomán az egyes növények megismertetése csoportositása, a szövettan, alaktan és élettan végeztetett. Tanár : Neumann,

VI. osztály.

1) Vallás heti 2 óra. Keresztény egyháztörténet az ó-, közép- és uj korban a magyar protest. egyház keletkezéseig Pálffi József ik, szerint. Tanár : Lányi.

2) Magyar heti 3 óra K. k. Riedl Fr. Rhetorikája. Elővétetett, a tárgyalt müpéldákon szemléltetve, a prózai müfajok elmélete : az elbeszélő próza, különös tekintettel a történetirás fejlődésére ; az értekezés, a beszéd, a szónoklás fejlődésével és történetével, a leirás. Költői olvasmányul tárgyaltatott Shakspere „Coriolanus“ a drámai költészet lényegének és szerkezetének alapvető ismertetésével. Tanár : Moravcsik.

3) Latin heti 6 óra. A quum különböző fajai. Feltételes mondatok. Gerundium gerundivum használata. Olvasmány Verg. Aen. II. k. és Georg. I k. Sall de con. Cat. Cicero or· pro A. p. Könyv nélkül betanulva Verg. Aen. II. k. 1 – 200 v. Georg. I. k. 350—485 v. Sall. Cato beszéde. Cicero beszédének 6. 7. 8. 9. 11. és 12. fejezete. Havonkint két otthoni dolgozat a Sváby-Kolmár-féle gyakorló könyvből 19 db, és két zárdolgozat. Tanár : Chován.

4) Görög heti 2 óra. Curtius-Haberern-féle nyelvtan második fele : a „MI“ és rendhagyó igék. Schenkl-Kis-féle olvasókönyvből 48 gyakorlat görögről magyarra. 14 gyakorlat magyarról görögre.

Ugyanezen olvasókönyvből 20 aesopi mese, számos adoma s egy-két élet- és jellemrajz. A Curtius-Haberern-féle mondattan első fele a módtanig példakereséssel. Xenophon Anabasisából az I. VI. és VII. szakasz. Lukiánból: Prometheüsz, Phaeton és Menippos czimű hosszabb dialogok. Tanár: Lányi.

5) Német, heti 3 óra. K. k. Heinrich Gusztáv: Dentsches Lehr-und Lesebuch-jának I. része. A prózai műfajok elmélete; elbeszélés, leirás, értekezés, levél, a szónoklás és története. Költői olvasmányul Herder „Cid"-je olvasva, fejtegetve és részben emlékelve. A stildolgozatok a történeti előzményeket, a mondai és történelmi Cid alakját és életét tárgyalták. Tanár: Moravcsik.

6) Történelem, heti 3 óra. K. k. Szilágyi S. Világtörténetének II. Része: középkor. A középkor története a népvándorlástól a renaissance ig. Tanár: Moravcsik.

7) Mennyiségtan, heti 3 óra. Gyökmennyiségekkel való számolás, Végszerűtlen számok fogalma. Köbgyök. Negativ és tört kitevőjű hatványok. Tizedes rendszer. Brigg-féle logarithmusok kiszámitása és logarithmusokkal való számolás K. k. Mauritz Rezső. Mértan, Trigonometria, Goniometria. A háromszögek és, szabályos sokszögek megfejtése. Stereometria. Vonalok vonalokkal, vonalok sikokkal, sikok sikokkal a térben. Testszögletek, szögletes testek. A hasáb, gúla és csonkagúla testtartalmának kiszámitása. K. k. Lutter Nándor mértan. Tanár: Szendi.

8) Természetrajz, heti 2 óra. Az állattanból dr. Róth Samu k. k. nyomán bevezetésül az állatok szervei, szervrendszerei azután a hét állatkör rendszeresen tárgyaltatott. Tanár: Neumann.

VII osztály.

1) Vallás, heti 2 óra. A magyarhoni prot. egyház történelme, egyházi életünkre vonatkozó törvényeink magyarázatával és rövid pontokban betanulásával. Kiválóbb alakok életrajza és jellemzése. Tanár: Kemény.

2) Magyar, heti 3 óra. K. k. Greguss Ágost „Költészettan"-a és Névy László „Olvasmányok a poetikához," — Calderon „Állhatatos fejedelem" és Moliere „Tudós nők" (a Kisfaludy-társaság kiad.) Bevezetésül a szükséges aesthetikai fogalmak ismertetése.

a művészetek osztályozása. A költői műfajok elmélete. Költői olvasmányul szolgáltak az iskolában : Zrinyiász, Zalán futása, Július Caesar, Hamlet, VI. Henriknek 2-ik része. A kisebb költői fajok is megfelelő példákkal. A kiválóbb tragédiákból a tanulók néhány részletet könyv nélkül is betanultak (pl. Hamlet monologját, Antonius beszédét Caesar felett). Ezen kivül prózai olvasmányokul egyes aesthetikai értekezések és tanúlmányok. Otthoni olvasmányokul az „Álfhatatos fejedelem“ és a „Tudós nők“, melyekről stilgyakorlatokban történt a beszámolás. A stilfeladványok az iskolai anyag köréből. Tanár : Kemény.

3) L a t i n, heti 5 óra. Az irókra vonatkozó tájékoztatás után olvastatott Horatiusból : od. lib. I. 1, 3, 10, 11, 14, 17, 20, 22, 24. 29, 30, 31, 37, 38 ; lib. II. 2, 3, 10, 13. 17, 20 ; lib. III. 8, 9, 13, 30; lib. IV. 3 (három kivételével emlékelve is.) L i v i u s XXI. egészen (nehány fejezet csak tartalmilag.) Cicero or. pro Milone egészen (nehány fejezet csak tartalmilag), A mondattan nagy részt átismételtetett ; magyarról latinra a Kolmár-Sváby-féle gyakorlókönyvből hetenként egy órában fordítás s havonként egy záródolgozat. Tanár : Mocskónyi.

4) G ö r ö g, heti 5 óra. Előleges ismeretek Homerosról és Herodotosról. Olvasmány ; Hom. Odyss. I, VI. VII. XVIII. (150 sor emlékelve s egy egy részlet csak rögtönözve ford.) Herodotos művének Dávid féle szemelvényeiből : Kroisos és Solon találkozása, Kroisos bukása, Kyros és Polykrates tört. (ez utóbbi otthoni olvasmányul szolgált). A mondattan és nyelvtan ismétlése. Több zárthelyi dolgozat. Tanár : Mocskónyi.

5) N é m e t, heti 2 óra. Irodalom történet. A pogány kor. Középkor a lovagi költészet és polgári költeszet Olvasmány : a) Hermum és Dorothea hat ének ; b) Fordítások magyarból németre. Otthoni és zárthelyi dolgozatúl 15 feladvány részint a történelmi kézi könyvből, részint Kolmár-Svábiból véve. K. k. Heinrich Gusztáv német tan- és olvasókönyvének III. kötete. Tanár : Szendi.

6) T ö r t é n e l e m, heti 4 óra. Az újkor történelme. K. k, Szilágyi Sándor „Egyetemes Tört.“ III. rész. Tanár : Kemény.

7) M e n n y i s é g t a n, heti 3 óra. A l g e b r a. A másodfoku egyenletek elmélete, magasabb foku egyenletek melyek má-

sodfokúra visszavezethetők. Symmetrikus egyenletek. Egyszerűbb alakjai a másodfokú egyenleteknek két ismeretlennel. Kitevős egyenletek. Számtani és mértani haladványok és az ezeken alapuló tizedes törtek átváltoztatása közönségesekre. Kamatok kamatja és járadék kiszámitás. K. k. Mauritz Rezső. Mértan. Stereometria. A gömbölyű testek. Egyenes henger, egyenes kúp és csonka kúp, valamint a gömb, gömbsüveg, gömböv felülete és köbtartalmának kiszámitása. Az algebra alkalmazása a mértanra. K. k. Lutter Nándor. Tanár : Szendi.

8) Természettan, heti 3 óra. Kisérleti természetlanból Ráth Arnold-féle K. k. nyomán az erőműtan, a rezgés- és hangról szóló szakaszok. Tanár : Chovan.

9) Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. Tapasztalati lélektan Böhm Károly K. k. nyomán, olykor bővitve Rosenkranz és Lotze műveinek egyes szakaszaival. A tanúltak átdolgozására önálló irásbeli feleletek lettek ellenőrzés mellett a tanteremben készitve. Tanár : Benka,

VIII. osztály.

1) Vallás heti 2 óra. Bancsó Antal Hit és erkölcstana szolgálván vezérfonalul, a tananyag önálló átdolgozása volt czélba véve. Tanár : Benka.

2) Magyar heti 3 óra. K. k. Névy L. irodalomtörténet A magy. irod. tört. a legrégibb időktől 1848-ig. A stil-gyakorlatok a tananyag gondolatköréből vétettek s az otthoni tanulmányok önállóbb izlés és itélet feltüntetését czélozták. Tanár : Moravcsik.

3) Latin 5 óra. Cic. de off III. egészen — Tac. Aun. VI. 20—35. Hor. Od. 1. 22. II, 3. 10. 14. Sat. I, 1. 7. 9. II. 8. és Ars Poëtica egészen. A római irodalom története Plautustól az ezüstkor végéig, főtekintettel a gymnasiumban olvasott irókra. Havonkint kétszer forditás magyarból latinra. Tanár : Kutlik.

4. Görög heti 5 óra. Hom. Il. I. II. III. Plato Kritorja. Thukeydides de bell. Pel. I. 56—93. Tanár : Kutlik.

5. Német heti 2 óra. Heinrich Gusztáv : „Deutsche Leh- und Lesebuch"-jának III. része. A német irodalom története Herdertől a romantikusokig; Főleg a Goethe-Schiller korszaka. Költői

olvasmányul elővételett; Goethe; „Egmont"-ja. A stilgyakorlatok leginkább „Egmont" forrásaira, Strada előadására, történeti tárgyára és tragikumára vonatkoztak. Tanár: Moravcsik.

6. Történelem heti 4 óra, Magyarország történelme tekintettel alkotmányunk fejlődésére folytonos utalással a forrásművekre. Epochalis események s kiválóbb szereplők ismertetése történelmi olvasmányokkal kapcsolatban. K. k. Ribáry-Mangold Magyarország oknyomozó történelme. Tanár: Mihálfi.

7) Mennyiségtan heti 2 óra. Kapcsolástan. Permútatió variátio, combinatio. Binom tantétel egész negativ és tört kitevőkkel. K. k. Mauritz Rezső. Az egész mathematikai tananyag ismétlése. Tanár: Szendi.

8) Természettan, heti 4 óra. Kisérleti természettanból Ráth Arnold-féle K. k. nyomán a fénytan, a hőtan, a villamosságról és delejességről szóló szakaszok s a kosmographia. Tanár: Chován.

9) Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. Logika Beck Greguss tank. nyomán némely részleteiben bővítve Mill Stuart felhasználásával, A tanultak önálló alkalmazására czélzólag legtöbb tanóra végefelé irásos feleletben példák és esetek felsorolásával tartoztak a tanulók számolni a logikai törvényekről. Tanár: Benka.

Jegyzet. A felsorolt tantárgyak mellett minden osztályra kötelező volt még a testgyakorlás, heti 2 órában. Alkalmas időben Jahn és Spiess rendszere szerint fokozatos egymásután. ban lettek az osztályok gyakorolva. Biztosra fagyott jégen a tanulók korcsolyáztak s ez idő alatt a tornázás az alig felfűthető tornacsarnok alkalmatlan volta miatt is szünetelt. A meleg tavaszi s nyári napokon a tornázást a fürdés és uszás váltotta föl s kivételesen csak az önként vállalkozókból alakult disztorna-csapat üzte a tornagyakorlatokat. — Többire nézve lásd a B) alatti 7.) pontot.

B.) egyleti és önkéntes gyakorlatok.

1) Tanulói daloskör. Az összhangzatos éneklés művelésére e tanévben is megalakult egy 100 tagból álló vegyes énekkar, mely Varga József vezetése mellett heti 3 órában gyakorolta magát. Kézi könyvül szolgált: Varga József „Dalárzsebkönyv"-ének II. Része. Betanultattak ebből a következő négy-

szólamu vegyeskári művek : 1 „Isten a magas égben," — Bognár Ignácztól. 2) Papok kara a Varázs-síp c dalműből Mozarttól, 3) Hymnusz Erkel Ferencztől. 4) Búcsú Bátori Lajostól. 5) Dalárkedv — Mazur — Zsakkovszkytól. 6) Éji dal Chwatal F.-től. 7) Népfelkelők indulója Mihalektől. 8) Búcsú az erdőtől Esser Henriktől. 9) Mi lenne dalok nélkül — Mendelssohntól, 10. Veterán indulo a „Veteránok" c. bohózatból. 11) Népdalok Beleznay Antaltól : a) Megvert engem a teremtő . . b) Csonka a barátok tornya. c) Megüzente a rózsám A dalkar több alkalommal mutatta be haladását a közönségnek nyilvánosan : 1888. decz. 16. a szarvasi ág. ev. egyház templomának évszázados emlékünnepélyén, 1889. márcz. 15. az önképzőkör által rendezett hazafias ünnepélyen, 1889. május 1-én az ifjúsági majálison, 1889 május 30 án az önképzőkör örömünnepén s végül a junius 19. tartott tánulói hangversenyen.

2) Önképzőkör. Moravcsik Géza elnöklő tanár vezetése mellett a tanév elején ujból szervezkedett a főgymnasium „önképző köre", melyben a VIII és VII. osztálybeliek mint müködők, a VI. és V. osztálybeliek, mint hallgatók heti egy-egy órában. szavallatok stilmunkák s ezek birálata és ellenbirálata által fejlesztették izlésüket s ügyességüket. A kör választott tisztviselői voltak : Neu Sándor alelnök-titkár. Ribárszky Pál jegyző. Haty Sándor előbb Moczkovcsák György utóbb Halmai József a „Zsengék" szerkesztői. Berthóty István és Bordács Miklós könyvtárosok. Salacz Ferencz levéltáros és Geyer János ellenőr. A kör ez évi munkásságát jellemzik — átnézetben — a következő adatok. Benyujtva lett 30 munkálat ebből 18 prózai, 2 költemény, 10 birálat és ellenbirálat. Szavaltak 30-an Ns. Haviár Dani orsz. képviselő által az ez évben is ujból kitüzött egy arany jutalomdijra pályázott 5 prózai mü. A 75 müködő és 76 hallgato tagból álló „Önképzőkör" 20 ülést tartott, s ezek között egy záró s két diszülést a közönség részvétele és méltányló elismerésének kiérdemlése mellett. Az önképzőkör könyvtárában van jelenleg 543 mű 833 kötetben. Belépett az önképzőkör az „Erdélyi magyar közmüvelődési egylet" alapitó tagjai közé az alapitványi összeg felét már lefizetvén, s a másik felét jövőre háritván. Az önképzői „Zsengék" technikai nehézségek miatt nem jelenhettek meg. Tagsági dijak és birságok czimén bevételett 142 frt 92 kr

könyvek vételére s irodai dolgokra s fölszerelésre kiadatott 126 frt 88 kr, s igy a maradvány 16 frt 04 kr.

3) Franczia nyelv. Kezdők és haladók csoportjára osztva különböző gymnas. osztályokból 24-en heti 2—2órában foglalkoztak a franczia nyelvvel. Nyelv-mondat- és irodalmi-tanulmányokat üztek fokozódó képzettségük arányában azok, kik időnként is megbirálva e tantárgyból kedvező, vagy kevésbbé kielégitő előhaladást mutattak. Tanár: Szendi. Az önként vállalkozók fizettek tiz havi időszakra 10 frt tandijat.

4) Gyorsirás. Kullik tanár vezetése mellett 25 kezdő és 10 haladó tanulta a gyorsirást a Gabelsberger — Markovics rendszere szerint heti 2—2 órában. Tiz havi tandij az önként belépőkre 4 frt s egyleti kiadásokra 1 frt.

5) Művészi irányú rajzolás és festés. A művészeti rajzot tanulók három csoportban tanultak: kezdők (rajzónnal), haladók (krétákkal), gyakorlók (krétákkal, szinekkel). A kezdők leveleket, könnyebb virágokat, gyümölcsöket, tájképeket; a haladók állatokat, emberi alakokat, tájképeket; a gyakorlók minta arczokat nagyobb tájképeket, genre-képeket stb. rajzoltak festettek. A rajztanulók létszáma 27. Tanár: Lányi. Tiz havi tandij az önként belépőkre 6 frt. minták használatáért 50 kr.

6) Zenetanitás. Az egykor jó emlékü, jutányos és viszonylag elég eredményes tömeges zenetanitásra e tanévben szivesen adott volna alkalmat főgymnasiumunk, amennyiben együttes tanulásra alkalmas 8 szárnyzongorája s zenetanitással foglalkozni kész tanerői vannak. A iskolatanács egy-egy tanulónak tiz havi tandiját 30 frtra szabta ugyan, de ezen olcsóság daczára sem alakultak megfelelő számmal zenecsapatok. Kezdők s együtt vezethető előrehaladók kevés számmal jelentkezvén, előre láthatólag sehogy se jutalmazta volna a vállalkozó fáradságát a veszödséges együttes tanitás. Ebből folyólag e tanévben is arra voltak utalva tanulóink, hogy magántanulás utján elégitsék ki zenetanulási kedvüket. Különben félig meddig az iskola kötelékébe tartozólag gymnasiumi tanulók zenetanitásával foglalkoztak: hegedü játékban Szendi György gymn. tanár, a zongorajátékban Varga József képző tanár, s mellesleg Csernák János, Chovan Zsigmond urak és özv. Bánné.

7) Disztornázás és vívás. A május 1-én tartott annaligeti majálison nagy közönség jelenlétében disztornázás és tornaverseny rendeztetett. A verseny állt 32 kilós vasrudnak fej fölé emeléséből és távolugrásból. A kettőnek eredménye combinálatván győztes lett Stark Dezső, ki jutalmul diszes koszorút és egy ezüst frtot nyert. Jó második Szathmáry Béla fél erőpont hátránynyal s 5·58 m. távolugrással szinte 1 ezüst frtot kapott. Az algymnasiumi osztályok sikversenyében pedig Fericsán György a IV-ből, Csermák Kálmán a III-ból, Ambrózy Oszkár a II ból, Hunyady Géza az I-ből mint leggyorsabb futók egy-egy ezüst frttal lettek kitüntetve. A versenydijakat a főgymn. igazgatója lelkesen buzdító szavakkal nyujtotta át a győzteseknek. A kardvivást 8 tanuló gyakorolta február 1-től 3 hónapig heti 3 órában a tornatanár vezetése alatt. A laptázás a tornaterem előtti tágas téren nagy kedvvel üzetett, az algymnasiumi osztályokban pedig többször a rendes tornaóra első fele is ezen játékkal telt el. Az uszást a főgymn. tágas fürdőjében kevesebben gyakorolták főkép a VII. és VIII-ból, mivel az élő Körös vize szabályozás folytán elzáratván, a holt viz kevésbé volt vonzó;

8) Tanulói zenekar. A különbözö hangszereket játszani tudó nagyob tanulók a tanév elején a tanárkar engedelmével zenekarrá alakultak s tanári felügyelet és ellenőrzés mellett gyakorolták magukat kezdetben 12-en mely szám utóbb 8ra olvadt. Betanultak két indulót („Perdül a sarka" „Veterán") két keringőt. („Kis halász leányka" és „Néma királyné") két polkát („Piceicato" „Liebesbrief") és két mazurt („Ich geh' an" és „A tó partján"t Magas müvészi követelés mértékét nem szabad alkalmaznunk ilyen vállalatra, mely ugy is mellékes valami Mondhatni inkább kedves időtöltés, ártatlan élvezet, az együttes tanulmány alapján fejlő ügyesedés és izlés adtak e szárnypróbálgatásnak inkább nevelésügyi mint müvészi értéket.

Különben tekintetbe nem véve a B.) alatt felsorolt önkéntes gyakorlatok óramennyiségét, a köztanitás munkájában az alkalmazott tanárok személyes képzettségük és munkaerejük arányában következőleg voltak egyes osztályokban elfoglalva ;

Folyó sz.	Név	Osztályok, tantárgyak. Azokban s ezekből adott heti órák.								A tanár heti óra száma
		I.	II.	III	IV	V.	VI.	VII.	VIII.	
1	**Benka Gyula** igazgató-tanár	—	—	—	—	—	—	lélekt 2	vallás 2 logika 2	6
2	**Chovan Károly** osztályfő a VIII-ban	—	—	latin 6	—	—	latin 6	term. 3	term. 4	19
3	**Delhányi Zsigmond** osztályfő az I-ben	magy. 5 latin 6 német 2 számt. 3	számt 3	—	—	—	—	—	—	19
4	**Kemény Árpád** helyettes tanár	—	—	vallás 2 magy. 4	magy 3	—	—	vallás 2 magy. 3 tört. 4	—	18
5	**Kutlik Endre** osztályfő a IV-ben	rajz 2	—	—	latin 6	német 2	—	—	latin 5 görög 5	20
6	**Lányi Gusztáv** rendes tanár	—	rajz 2	—	—	vallás 2 görög 5	vallás 2 görög 5	—	—	16
7	**Mihálfi József** osztályfő az V-ben	—	—	rajz 2	tört. 4 földr. 3 rajz 2	magy. 3 tört. 4	—	—	tört. 4	22
8	**Mocskónyi József** osztályfő a VII-ben	—	—	—	vallás 2	latin 6	—	latin 5 görög 5	—	18
9	**Moravcsik Géza** osztályfő a VI-ban	—	magy. 4	—	—	—	Magy 3 német 3 tört, 3	—	magy. 4 német 2	18
10	**Neumann Jenő** osztályfő a III-ban	—	földr. 3	földr. 3 tört. 2 számt. 3	term 2	termr. 2	term. 2	—	—	17
11	**Oláh Miklós** torna-tanár	írás 1 torna 2	írás 1 torna 2	torna 2	torna 2	tona 2	torna 2	torna 2	torna 2	18
12	**Szemian Dani** os tályfő a II-ban	vallás 2 földr 3	vallás 2 latin 6 német 2	német 2	—	—	—	—	—	17
13	**Szendi György** rendes tanár	—	—	—	meny. 3	meny. 4	meny. 3	meny 3 német 2	meny. 2	17
14	**Varga József** helyettes tanár	—	—	—	német 2	—	—	—	—	2
	Az osztályok heti órái:	26	25	26	29	30	29	31	31	227

Az 1., 6, 10 és 14 szám alatt említett tanárok heti órái az által fokozódnak, hogy a tanitóképzőben is különböző tantárgyak feldolgozásával voltak évközben elfoglalva. Erről részletesen tájékoztat az V. czikk.

IV.

Magyar stilfeladványok.

V. oszt. STILVEZETŐ: MIHÁLFI.

1. Italia és Előindia összehasonlítása. 2. Az épitészet fejlődésének vázlata. 3. Az „önérzetes, rátartó, büszke, elbizott gőgös“ fogalmak meghatározása. 4. A római hősök. 5. Cyrus és Romulus eredetéről szóló mondák összehasonlítása. 6. Servius Tullius halála. 7. A Horatiusok és Curiatiusok párbaja. 8. A gallok Rómában. 9. Pyrrus harczai. 10. Appius Claudius önkénykedése. 11. Karthago alkotmánya. 12. Syracusae bevétele. 15. Q. Cincinnatus dictatórsága. 16. Regulus elfogatása. 17. Hannibal utja Hispániából Italiába. 18. Hannibál harczai. 19. Crassus jelleme. 20. Pompius jelleme. 21. C. J. Caesar jelleme. 22. Ballada-kisérlet. 23. Mikes búja Lévaytól. Fejtegetés. 24. Kölcsey paraenesisének tartalma. 25. A romai császárok (Tiberius Calliqua, Claudius, Nero; Vespianus, Titus, Nerva, Traján, Hadrián) jellemzése.

VI. oszt. STILVEZETŐ: MORAVCSIK.

1. Nagy Theodorik alakja és jelleme a történetben és a mondában. — 2. A plebejusi lázadás és a volszk háboru (Shakspere „Coriolánusá“-nak expositiója). — 3. Justinianus és Belizár (történeti jellemrajz.) — 4. A badri ütközet és az Izlam hatalmának megalapitása. — 5. Rodrig a király előtt (Herder „Cid“-jéből az 5. románczcnak versforditási kisérlete) — 6. Aba-Bakr és Omár jelleme (történeti összehasonlitás.) — 7. Avar birodalom bukása. — 8. Gonzalo és fia párbaja (versforditási kisérlet Herder „Cid„-jéből. — 9. Coriolán consullá választása (Shakspere „Coriolánus“-ának bonyodalma.) — 10. A keresztes háboruk és következményeik. — 11. Coriolanus száműzetése Shakspere „Coriolánus“-ának válsága — 12 Catilina jelleme (Salustius nyomán), — 13. Ordono párbaja „forditási verskisérlet“ Herder „Cid“-jéből). — 14. Coriolan tragikai bukása (Shakspere „Coriolanus„ának katasztrófája.) —

15. Volumnia jelleme. — 16. Athén és Florencz (mivelődéstörténeti összehasonlitas.)

Szorgalmasabban dolgoztak : Laukó Dezső, Fischbein Soma, Kirillovics Gyula, Makula Károly, Urszényi János, Mocskónyi Zsiga, Mauer Károly, Greksza János, András Pál.

VII. oszt. STILVEZETŐ : KEMÉNY.

1. Bölcső és koporsó. — 2. A természet hervadása (elmélkedés.) — 3. A müvészet megkülönböztetése a mesterségtől és tudománytól. (Aesthetikai ismeretek alapján.) — 4. A rabszolga kereskedés keletkezése. — 5) A „Szigeti veszedelem" alapeszméje. — 6 Az „Egri leány" (Arany) versmértékének fejtegetése. — 7. Calderon „Állhatatos fejedelem" cz, szinművének tartalma. 8. Gr. Zrinyi Miklós a „Szigeti veszedelem" és Vörösmarty „Zalán futása" cz. eposok összehasonlitása a compositió és jellemzésre nézve. — 9. Őrült és gyáva volt-e Hamlet ? — 10. Moliere „A tudós nők" cz. vigjátékának tartalma. 11. A tragikus küzdelem. —

Dolgozataikban kitüntek : Raffay Ferencz, Halász Lajos, Harsányi Sándor, Vitális István, Kiss László, Neu Sándor Rapp Jakab, Winternicz Miksa, Salacz Ferencz, Saskó Samu, Keresztessy K.

VIII. oszt STILVEZETŐ : MORAVCSIK.

1. A Zalánról és Pannonia megvételéről szóló mondák összehasonlitása (a krónika és a költői maradvány előadása alapján. — 2. Ének szent Lászió királyról (két középkori költői maradvány tárgyalása.) — 3. Balassa Bálint lyrai költészete. — 4. Török Bálint megfogatása (Tinódi költeményének fejtegetése tekintettel Tinódi irodalmi jelentőségére) — 5, Szent István és a magyar állam megalkotása (történelmi értekezés.) 6. A Zrinyiász episódjai — 7. Az arany közép szer (Horácz és Berzsenyi idevágó ódáinak összehasonlitása, tekintettel a két költő jellemzésére.) — 8. Kazinczy „Berzsenyihez" czimzett epistolájának fejtegetése, tekintettel az epistola elméletére. — 9. Arany hazai tárgyu balladáinak fejtegetése. — 10 A magyar romanticismus kifejlődése és jelentősége.

Szorgalmasabban dolgoztak : Neu Sándor, Berthóty István, Udvardy Sándor, Baross Dezső, Jáhn Róbert, Weisz Soma, Stern Izidor, Lakatos Sándor, Feig Henrik, Halmay József, Bordács Károly, Hasz Sándor.

V.

Tanitóképzés a főgymnasium körében az 188 $^{8}/_{9}$-ik iskolai évben.

A főgymnasium négy felső osztályával kapcsolt s prot. elemi népiskolák számára tanitókat képző intézet — megjegyzésével annak, hogy a legtöbb általánosan képző tantárgyat a képzőbeliek megfelelő osztálytársaikkal a gymnasiumban együtt tanulják, — a következő szaktantárgyakat dolgozta és dolgoztatta fel :

A.) Az V, és VI. gymn. osztályokból szüleik vagy gyámjaik szóbeli vagy irásbeli beleegyezése alapján tanitóságra készülők praeparándisták) némely tantárgyakban egy csapattá egyesitve, némelyeknél elkülönitve tanulták a gyakorlati zenét, az éneklést, és tót nyelvet, s dr. Luther Márton kátéját próbatanitásokkal is bővitve, előkészületül e tantárgy népiskolai módszeres feldolgozásához. Részletesen :

1.) Az V. osztálybeli képzősök gyakorlati zene czimén heti 3 órában a zongora játékban képeztettek előkészitésül az orgona kezeléséhez. Elővétettek a zongorázás elemei ; hangjegyek ismertetése, ütemérzék mivelése, a szokottaab hanglétrák. Vezérfonalul szolgált a) Bartalm 60 előkészitő zongora gyakorlata. b) Czerny K. Wiener lehrmeister I – II füzet. Tanár : Varga.

2.) Az éneklés az V. VI. VII. VIII. osztálybeli képzősökkel heti 2 órában együttesen müveltetett Vezérfonalul szolgáltak : Oláh Károly „Gyakorló könyv a népiskolai énektanitásban“ — Énekgyakorlatok Carpentier és Panseron után iskolai használatra alkalmazta Oláh Károly. Az első félévben ezek alapján a hangképzés, hangjegyolvasás elővételvén, az utóbbi időszakban, chórálok énekeltettek különböző szerzők és föltevések figyelembe vételével. Tanár : Varga.

3.) Az V, és VI. oszt. képzősök Lányi Gásztáv vezetése mellett heti 3 órában tanulták együttesen a dr. Luther Márton-féle kis kátét magyar és tót szövegben, olvasták az ünnepi és vasárnapi vezérigéket (textusokat) evangyéliomokból és apostoli levelekből ;

továbbá a tót nyelv gyakorlati elsajátitása czéljából olvastak, elemeztek s emlékeltek szent énekeket; a gyüjtött ismereteket végre nyelv- és mondattan rendszerébe foglalván össze.

B) A VII. és VIII. oszt. képzősök előbbi tanévekben szerzett előkészületük és ügyességük alapján haladókul tekintetvén (Seminaristák) az alább részletezett szakképzést nyerték:

4.) A VI. és VII. osztálybeli képzősök mint ügyességüknél fogva összeillők a zongora játszás tovább fejlesztése czéljából mint haladók heti 3 órában gyakorolták Czerny Wiener Lehrmeister-ét folytatólag, Bertiny könnyebb zongora tanulmányait (op. 100) Gyorsabb haladást mutató s fejlettebb játéku növendékek Clementi Sonatinaival is foglalkoztak (op. 36) otthoni önképzésre utalólag. Tanár: Varga.

5) A VIII. oszt. képzősök heti 3 órában Varga József által vezetve játszották kézügyesités és kifejezés fokozására czélzólag a Bertini-féle gyakorlatokat (op. 29. 32, és 96.) utóbb egyházi énekeket zongorán és a templomi orgonán, Moesz Géza, Nagy Lajos s főleg Chovan Zsigmond négyszólamú föltevései gyakorolva elemezve s emlékelve.

6.) A VII, és VIII. oszt. képzősök heti 2 órában Varga József vezetése mellett foglalkoztak a zene elméletével a Heinze Egner féle „Öszhangzattan“ alapján. A hármas s négyeshangzatok törzs- és mellékalakjaikban alkalmaztatván, főleg a négyszólamú chorál-tételek föltevése és kölcsönös birálata vétetett elő.

7. A VII. és VIII, osztálybeli képzősök a n é m e t b ő l egy csapatban voltak tanitva heti 3 órában K. k. Sándor Domokos Pädagogiai olvasmányok, melyekből a német nevelésügyi irodalom válogatott darabjai szolgáltak olvasmányul alaki és tárgyi fejtegetésekkel. Tanár: Varga.

8.) A VII. és VIII. osztálybeli képzősök tanultak gazdaságtant heti 2 órában. Növénytermelés, rét és legelő-mivelés, állattenyésztés, gazdaság rendezés, kertészettan, szőlőmivelés és fatenyésztes. K. k. H. Kiss Kálmán „Mezei gazdaság- és kertészet-tana“ Tanár: Neumann.

9.) A VII. és VIII. oszt. képzősök heti 4 órában dr. Kiss Áron neveléstanát, utobb ugyan ezen szerzőnek általános tanitás-

tanát tanulták s ezek végeztével dr. Emericzy Géza népiskolai módszertanát vették elő. Felvilágositó magyarázatoknál Schwarcz Kurtmann, Bain, Beneke és Krámer nagyobb müvei, s a tanitás és módszertaniaknál Bornemann voltak irányadók.

Különben a Seminaristák egy csapattá alakitva voltakép két tanév alatt végzik a neveléstaniakat. Igy tehát a vallás tanitás módszertanát (katechetikát) az iskola szervezettanát, s a nevelés és tanitás történetét a most VIII ban levő képzősök már tavaly tanulták s a VII-ben levők jövőre tanulják. Tanár: Benka.

Az V. VI, VII, VIII. oszt. képzősök a gymnas osztályok torna óráinát csapatvezetőkül s előtornászokul lévén alkalmazva, e tárgyban is szakirányos képzést nyertek, hogy majdan a népiskolai tornázást vezethessék. Ugyanilyen czéllal voltak a tanulói daloskör egyes szólamainak betanitásánál is a képzősök beosztva.

11.) A VII. és VIII oszt. képzősök a közeli népiskolákban szemléletre s utóbb próbálkozásra utasitva szóval és irásban számoltak észleleteikről s a módszertani tananyaggal kapcsolatban minta-leczkéket is dolgoztak ki, melyek alapján időnként ellenőrzés mellett egyik-másik népiskolai tanitó urat helyettesitettek is a tanitásban. A gyakorlati kiképzést tekintve gyakorló iskola hiányában nem vezethet ugyan képző intézetünk mindenben kielégitő eredményre; de legalább az adott helyzetnek és viszonyoknak megfelelő módon törekszünk gondot vetni arra is hogy az intézetben nyujtott elmélet az élettől külön ne szakittassék, sőt épan arra utalónak s azt szabályozónak legyen bemutatva.

Az intézetből tanulmányaik végeztével távozók ha elmélet, gyakorlat, életkor és jellem tekintetében éretteknek s megbizhatóknak bizonyulnak, tanitóképesitési vizsgálatra állanak, melyet a békési ág hitv. evang. Esperesség szakbizottsága a közoktatási törvény és esperességi utasitás irányzása szerint intéz.

Különben a jelen tanévben szakirányos kiképzést nyertek:

az V. osztálybeliek közül		4	
a VI.	»	»	2
a VII.	»	»	3
a VIII.	»	»	7 ebből kettő magán t.
Összesen			16.

A tanulók létszáma még mindig igen csekély, ha tekintetbe vesszük az évenként fokozódó keresletet, melynél fogva nem csak a békési ág. hitv. evang. egyházak de a bányakerület különböző esperességei és egyházai — tudakozódásaik nagy számára gondolva — szivesen fogadnák üresedésbe jövő népiskolai tanszékeikre azokat, kik felekezeti tanitóképzőnkben végezték tanulmányaikat. Ez is bizonyiték arra nézve, hogy tanitóképzőnk nem kizárólag csak a békési esperességnek, de a bányakerületnek érdekeit szolgálni van hivatva ugy geographiai helyzeténél, mint jellegénél fogva. Kár, hogy ennek daczára mai napig is leginkább önerejére van utalva s azért életképességének nem csekély hátrányára szervezetében tovább alig fejleszthető.

VI.

Taneszközök ez évi szaporodása.

A.) Könyvtári gyarapodás.

Mihálfi József könyvtárőr közlése.

1. Vásárlás utján: Pesty. Magyarország helynevei. — Görgey 1848—49. — Marczaly II. József kora. — Ballagi. Politikai irod. Magyarországon. — Grünvald. A régi Magyarország. — Jókai. Lenczi fráter. — Klug. Az emberélettan. — Greguss, Széptan — Miller, Die Weltkart des Castorius. — Monnier. Literaturgeschichte der Renaissance. — Kirándulok zsebkönyve. — Krümmel, Az oceán. — Koltay. Fáy András. — Jókai. gr. Benyovszky. — Hunfalvy. Földrajz. — Pulszky. Ábránd és valóság. — Góbi. Irálytan. — Torkos. Olvasókönyv a költészettanhoz. — Névy. Olvasókonyv a poetikához. — Dengi. Költői olvasmányok. — Ciceró Laelius ed Müller (5 példányban.) Gyulay. Közgazdasági és statisztikai évkönyv. — Török J. Luther életrajza. — Békési Tanitóegy. Nevelésügyi dolgozatok. Nagyobb munkák folytatása, folyóiratok és ujságok: Zeitschrift für das Gymnasialwesen — Duruy. Geschigchte des röm. Kaissereiches. — Petermanns Mittheilungen. — Ergänzungsheftezu Petermauu, — Podmaniczky

Napló töredékek. — Vas Gereben munkái, — Oncen. Allgemeine Geschichte. — Globus. — Magyar nyelvtörténeti szótár. — Deák beszédei. — Kisfaludi társaság évlapjai. — Ranke. Sämmtliche. Werke. — Budapesti Szemle. — Arany hátrahagyott iratai. — Geographisches Jahrbuch. — Unser Wissen von der Erde. — Figyelő. — Protestans lapok. — Evang. egyház. — Magyar Nyelvőr. — Növénytani lapok. — Philologiai közlöny. — Vasárnapi ujság füzetekben — Evong népiskola. Összeson : 65 kötet.

2. Ajándék utján: A magy. tud. akademia kiadványai 30 kötet. — Tek. Chovan Károly urtól : Vegytani lapok, Természet tud. közlöny. T. Pásztory János szinész urtól : Mappa Requi Hungáriae 1808, — Nt. Szirmay Arpád plébanos urtól : Phaedri fab, 1675 — Tek. Besze János urtól : Egy őreg szabadkőmives hattyudala. — Tek. Tatay József ur megboldogult bátyja Tatay István hagyatékából, miután a magyar költők müveinek diszkiadásait kegyeletből magánál tartotta volna, ajándékozott összesen 247 művet 377 kötetben. Ezeknek jegyzéke, miután nem rég lettek átadva s igy az idő rövidsége miatt még bekebelezve sincsenek, jövőre lesz közölve. Összssen : 407.

Évi értesitőjét megküldte minden középtanoda, összesen : 171 füzet.

Az ajándékok összege kitesz : 578, kötet illetőleg füzet.

Tavaly ki volt mutatva 12466 kötet
Ez évi gyarapodás 643 „

A könyvtár áll összesen 13109 kötet, illetőleg füzetből.

B.) A régiségtár gyarapodása.

Ajándékul kaptunk : Tek. Rohoska Mihály főszolgabiró urtól több izben összesen 11 db vegyes római és ujabb ezüst pénzt. — Tek. Mikolay Mihály igazgató urtól 1 római ezüst. — T. Chorus Ferencz urtól 3 ezüst és 25 réz vegyes. — T. Robicsek Károly urtól 7 ezüst, 2 réz. — Tiszt. Bezeg J. káplán urtól 1 ezüst. — A tisza-zugi régészeti magán társaság megbizásából Tek. Kovách Albert ur a Méltóságos gróf Bolza József ur birtokán szántás közben talált 24 db., nagyobb részt ezüst magyar régi (I. Ferdinand, Miksa, Rudolf stb korabeli) pénzt. — Duhaj P. I. oszt. 1 m.

bankjegyet. Ponyiczky K. Kondacs S. Fericsan Gy. Lengyel Gyula, Brusznyiczky P, Franko Aurél, Kunoss, Panajoth, Lózsa és Bobvos. IV. oszt. tanúloktól összesen 5 ezüst, 9 réz pénzt és egy réz lemezen ábrázolt Mária képet.

C.) **Természetrajzi tár gyarapodása.**

(Közli: Neumann.)

Vétel útján szereztetett: 1. 4 db. boncztani tábla. 2, db. kitömött emlős. 3. 29 db. kitömött madár. 4. Anyarozs modellek 4 darabban. 5. Gabona rozsda modellek 7 darabban. 6. Burgonya vész modellek 2 darabban. Összesen 158 frt 50 kr. értékben.

Ajándék utjan: Tek. Kernuch Géza urtól 1 db. Köszén pala, növény lenyomattal. Jeszenszky Elek II. oszt. tanulótól 17 dbot tevő calcit; chalcopirit és vascsillámból álló gyüjteménykét.

D) **Természettani tár gyarapodása.**

(Közli: Chovan.)

Vétel utján megszerezve: 1. Coulomb torsiv mérlege. 2. König féle hangtalálkozási készülék. 3. Melde kaleidophonja. 4 Maximum minimum fémhőmérő. 5. Tyndall féle készülék vizhevitésre dörzsölés által. 6. Állvány csigasorokhoz. 7. Állvány különböző hosszú négy ingával. Ár. 95 frt.

VII.

Alumneum.

Delhányi ephorus közlése.

A beirt 185 alumnus közül évzártán volt 172, kik közül:

1.) 50 frtjával teljes fizető volt 35;
2.) Olcsón élelmezett, még pedig
30 frtot fizető volt 101,
15 „ „ „ 8,
3.) Egészen ingyenes 16.

Az esti convictusban részt vett ez év végén 76.

A nemeslelkű adományozók következők: t. cz. dr. Hajnal István 10 frt, nt. szentesi ref. egyház 5 frt, Lusztig Sándor tanuló 3 frt.

Supplicatió eredménye:

Pest-Pilis-Solt-K.-Kunmegye és Nógrádból befolyt 161 frt., mely összeghez nugyobb mérvben járultak következő t. cz. adakozók: Kilian Frigyes 5 frt., b. Prónay Dezső 10 frt., Dessewffy Ottó 10 frt, gr. Degenfeld Lajos 5 frt.

Hont-, Zólyom-, Barsmegyéből 65 frt 20 kr.

Gömör-, Szepesmegyéből 131 frt 42 kr.

Bács-Bodrog-, Torontál-, Temes-, Krassó-Szörénymegyéből 86 frt 94 kr.

Heves-, Jász-N.-Kun-Szolnok-, Bihar-, Hajdú-, Szabolcs-, Szatmár-, Zemplém-, Bereg-, Ung-, Mármaros- és Sárosmegyéből 142 frt 20 kr, mely összeghez nagyobb mérvben járult t. cz. Selhendorf A. 5 frttal.

Dunántulról 184 frt 10 kr., mely összeghez nagyobb mérvben járultak: t. cz. Bárány Dénes 5 frt, Káldyné 3 frt, Solymosyné 5 frt, Főherczegi Udvarmesteri hivatal 3 frt, Hoffmann 3 frt.

Komárom-, Pozsony-, Nyitra-, Trencsén-, Liptó-, Túróczmegyéből 105 frt 80 kr.

Békés-, Arad-, Csanád-, Csongrádmegyéből 390 frt, 2 köböl és 285 liter búza, mely összeghez nagyobb mérvben járultak: békés csabai ev. egyház 5 frt, békés-csabai népbank 5 frt, b. csabai takarékpénztár 5 frt, b.-csaba városa 4 frt, br. Wenckheim Rudolf 3 frt, Ladics György 5 frt, Stojanovics Gyula 4 frt, orosházi ev. egyház 3 frt, Székács István 5 frt, tót-komlósi ev. egyház 3 frt, Tót-Komlós községe 5 frt, tót-komlósi takarékpénztár 4 frt, Gajdács Pál 5 frt, pitvarosi ev. egyház 3 frt, aradi ev. egyház 5 frt, dr. Laurovics János 5 frt, dr. Chrenka Dániel 5 frt, Szentes városa 5 frt, Kun-Szent-Márton városa 3 frt. Öcsöd községe 3 frt, Kondoros községe 3 frt, Dérczy Ferencz 3 frt, Zsilinszky Mihály 3 frt.

Szarvas városában 100 frt 40 kr. és 3 véka búza, mely összeghez járultak: t. cz. Áchim Ádám 5 frt, Sárkány János 5 frt, Haviár Dániel 5 frt, őzv. Kvacsaláné 5 frt. Szarvas városa 5 frt, Tomcsányi Károly 10 frt, gr. Bolza Antal 5 frt, dr. Fuksz Ede 4 frt, Csernák János tanító 5 frt. Összesen 1367 frt 8 kr., 11 véka és 285 liter búza.

VIII,

Évi események és állapotok.

Az 1888/9 iskolai év a tanárok közül nehánynak makacs betegeskedése s az ebből folyó helyettesitések miatt nem volt a zavartalan munkálkodás éve.

A beiratkozások 1888. szept. 1. 2. 3. folytak le.

Ezeket előzőleg aug, 29. vizsgálatra állottak elfogadható okok alapján utólagos vizsgálatra kötelezett azon magántuloink kik a múlt tanévről elmaradtak.

Auguszt. 30 és 31. a javitó vizsgálatok folytak le.

Szeptemb, 4. megindúlt a nyilvános tanitás: Az erre következő vasárnap (szep. 9) évnyitó istentisztelet volt.

Szeptemb. 10. felolvasá s magyarazá az egybegyűlt tanulóság előtt az igazgató az iskolai törvényeket, s ezután a fejlettebb ifjuságra vonatkozó szakaszokról az osztálytanárok adtak felvilágositást a vezetésükre bizott osztályokban.

A nyolcz osztályba beirott tanulóság különben az év elején és zártakor következő csoportosulást mutatott :

A tanulók száma osztályonként volt :										Minőség		Tandij fizetés		
és pedig	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.	V. oszt.	VI. oszt.	VII. oszt.	VIII. oszt.	összesen	nyilvános	magános	fizető	félfizető	ingyenes
beirva 188⁸/₉.	71	46	48	51	53	47	36	53	405	391	14	386	5	14
év végén megvizsgálva	65	44	48	49	50	43	32	49	380	372	7	360	5	14

Ezen létszám pedig megoszlott az év elején igy :

a.) Nyelvre nézve az ifjúság önvallomása alapján : 387 magyar 3 német, 7 román, 7 tót és 1 szerb.

b.) Vallásra nézve : 208 ág. hitv evang. 36 ev. reform. 84 róm. kath. 2 gör. kath, 34 gör. keleti. 41 mózes vallású.

c.) Honosságra nézve : 124 helybeli, 100 megyebeli, 181 más megyékből s ezek között is legtöbb a szomszédos megyékből.

d.) Szülők polgári állása szerint : 55 őstermelő, 126 iparos, kereskedő vagy vállalkozó, 82 állami s községi tisztviselő. 37 magántisztviselő, 98 önálló értelmiségi és 7 cseléd-szolga-családból való.

e) Korra nézve : 9 éves volt 7, 10 éves 25, 11 éves 48, 12 éves 59. 13 éves 46. 14 éves 42. 15. éves 57. 16 éves 38, 17 éves 39, 18 éves 25, 19 éves 14, 20 és ennél több éves 5.

Az október 1, megtartott havi tanácskormány a megalakúlt osztályok felett részletes szemlét tartván, ebből kitünt, hogy a folyó tanévre van intézetünknek, 118 ujonnan jött tanulója s ebből 35 szarvasi illetőségü, kik a túlnépes I. oszt, létszámát főként azért fokozzák, mert sem felsőbb népiskolánk, sem földmives, polgári, kereskedelmi fiú iskoláink helyben nincsenek és sok szülői körre nézve a gymasium pótolja — úgy a hogy — mindezeket. E körülményben rejlik annak magyarázata, miért van az I ben 71 tanulónk ? Ez törvénysértő visszaélésnek látszik első tekintetre. Van azonban ez osztályban 4 magántanulónk és 7—9 olyan, kik már tavaly óhajtottak tölvételni az 1-be, s azzal lettek egy évi várakozásra utasitva, hogy a törvényes létszám jelentkezésükkor betelt ugyan, s igy ők többé föl nem vehetők ; azonban koruknál fogva feltünő hátrány nélkül várhatnak egy évet s megnyugtatásukra 1888/9 re elő is jegyeztetnek. Ez igéretnek kötelező természete hozta aztán létre azt a kényszerü helyzetet, hogy a tavalról előjegyzetteket, be kellett fogadnunk, de azokat sem lehetett elutasitanunk. kik az idén jelentkezettek közül a törvényes kort már betöltvén, ha most föl nem vétetnek végkép kimaradnak a középiskolából. Különben év közben kibetegültek s önkényt elmaradtak többen ez osztályból. úgy hogy a tényleges létszám 1—2-vel haladta meg a törvényes maximumot.

A nálunk elhelyezkedő vidéki tanulóság lakásbeli viszonyaira ez évben is kellő gondot fordítani óhajtván tanárkarunk, arra törekedett, hogy egészségi tanulmányi s erkölcsi tekintetben lehető czélszerüen csoportosuljanak azok, kik az iskolától kérnek irányadó tanácsot és utasitást arra nézve, hogy hol, kinél, kikkel telepedjenek meg. Kár, hogy e tanácscsal sokan ma sem élnek s

az olcsóság kedvéért gyakran nem a legjobban helyezik el tanuló gyermekeiket. El volt különben helyezve 6 tanulónk cserébe 5 földmives családnál, 22 különböző társadalmi állású özvegynőnél, 4 magánzó úri háznál 120 iparos és kereskedőnél, 7 néptanitónál 37 hivatalnok és tisztviselőnél és 36 tanári családoknál. A lakásadók között ez évben is kiosztá az igazgató a nyomtatott utasításokat arra nézve hogy a családi körükbe vállalt tanulóság felett a családfők a felügyeletet és ellenőrzést mikép gyakorolják. Kár hogy e tekintetben sok még a kivánni valónk, miről leginkább azon tanárok győződtek meg kik ifjuságbarátokként olykor tanulóikat lakásaikon is fölkeresni s különböző időben meglátogatni nem tartották fölöslegesnek.

Tanulóságunk nagyobbára az alföld szülötteiből állott. Egészséges testalkat, érzéki épség, betegségekkel szemben nagy ellenállás és a szép jó igaz iránt fogékony szellem mely ugyan életkor és társadalmi megszokott irány miatt önállóságra s czéltudatos munkásságra nem könnyen fejleszthető, jellemzi tanulóink legtöbbjét. Különben ha a tanulás munkája — bár tudom hogy egyoldaluan — már magában is jellemzi a fejlő embert : akkor nem lesz tán érdektelen számadatokban feltüntetnem gymnasiumi fiatalságunk ez évi munkásságának eredményét az év derekáról s évzárтáról. Erről tájékoztat a következő táblázat :

A rendes tantárgyakból nyert osztályozás átnézetben :																		
és pedig	I. o		II. o.		III o.		IV. o.		V. o.		VI. o.		VII. o.		VIII o		Összesen	
	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén	év derekán	végén
jeles	—	7	—	—	1	3	2	1	3	4	3	2	2	5	2	2	13	24
jó	10	10	8	8	5	8	2	6	9	8	7	8	7	8	5	5	53	61
elégséges	44	41	25	27	18	26	20	24	19	21	20	19	13	11	21	36	180	205
egyből elégtelen	5	2	4	4	7	5	10	2	3	9	7	7	5	4	13	4	54	37
kettőből elégtelen	—	5	3	3	5	2	3	12	6	8	4	6	6	3	3	2	30	41
többőlelégt	5	—	4	2	12	4	12	4	11	—	5	1	—	1	5	—	54	12
oszt. össz.	64	65	44	44	48	48	49	49	51	50	46	43	33	32	49	49	384	380

Inkább az ügy, mint a személyek érdekelvén az iskolai élet felett gondolkodót, egyes tanulóink osztályzatát kiadott bizonyítványaik mutatják. Nem kívánjuk őket egyéni fogyatkozásaikkal világ elé állítani s ítéletünkkel szemben őket ítélgetésre s összehasonlításra tüzelni, mi sok esetben csak az elkeseredésnek vagy elbizottságnak, de nem a komoly önbirálatnak ingerét magában rejtő elbánás lehet.

Az osztályozottak létszáma év derekán és év végén nem mutat azonosságot. Ennek oka abban rejlik, hogy magántanulóink szokás szerint csak az év végén tesznek vizsgálatot s az évközben kilépők s betegség miatt távol maradók nem levén osztályozhatók, e kimutatás számadataiban benne nem foglaltatnak. Különben az év derekán és végén megosztályozottak számbeli különbségei a következtetésnek tág kaput nyitnak. Lehet hogy soknál a tanév elvesztésének félelme másnál az év derekán nyert osztályzat keserű tanusága volt az oka annak, hogy aztán az év végén több eredményt mutatott föl. Mi azonban tanárokul szeretjük hinni, hogy a hosszabb időre terjedő együttmüködés, a személyes serkentés sokszorozása és az egész tananyag átdolgozására irányuló ismétlések lélekderitő hatása is hathatósan befolytak arra, hogy tanulóságunk az év zártakor kedvezőbben lett megosztályozva, mint év derekán

A tárgy rokonságánál fogva alább következik az ez évi érettségi vizsgálatok végeredményéről a táblás kimutatás :

Érettségire jelentkez.	Ezekből végeztek		Írásbelihez bocsátva	Írásbelit állott	Szóbelire bocsátva	Szóbelit állott	Minőségileg			Minő pályára lépni óhajt?												Összesen
	nálunk	másutt					jeles	jó	elégséges	theologiai	jogi	orvosi	bölcsészeti	technicai	erdészeti	gazdasági	katonai	vasuti, posta	gyógyszerészi	közs. jegyzői	müvészeti	
46	46	—	40	40	40	34	3	8	23	5	5	3	1	2	1	6	—	3	—	4	4	34

Ezek közül jelesen érettek : Baross Dezső, Berthóty István és Neu Sándor.

Jól érettek: Dancs József, Feig Henrik, Jahn Róbert, Kliment Endre, Ribárszky Pál, Ritter Sámuel, Stern Izidor, Udvardy Sándor.

Egyszerűen érettek: Bácsi Dániel, Báthory József, Bordács Miklós, Brengl János, Gyáni Gyula. Gyika Elemér, Hajnal Béla, Halmai József. Hász Sándor, Haty Sándor, Horváth Sándor, Lakatos Sándor, Litavszky Pál, Markovics Béla, Masztics Elemér, Maximovics Miklós, Moczkovcsák György, Nagy Géza, Németh Ödön, Petrilla Miklós. Popovics György, Popovics János Szántó János.

Tanulóságunk egészségi állapota — hála Istennek — e tanévben kielégitő volt. Hogy ebben az ifju korral járó pezsgő életteljesség mellett a kedvező lakásviszonyok, — egyszerű életmód, — tornázás- és játék, főleg az orvosi gondozásnak is része van, azt elég legyen emlitenem. Különben a közegészségügyi törvény utasitása szerint is többször megvizsgálta intézetünk orvosa a tanulóságot tantermeinkben a vidéken mutatkozó trachoma elleni óvó intézkedés érdekéből s alkalmazta az ujraoltást azokra, kik eddig annak alávetve nem voltak. E mellett a személyes bizalom és társas összeköttetések folytán egyes tanulóink nemcsak az intézet orvosának, de a helyben lakó orvos urak mindegyikének szives szolgálatát külön külön igénybe vették s vehették s nevükben és főgymnasiumunk érdekében hálás köszönettel tartozunk fölemliteni azt, hogy az orvos urak egyenkint s összesen az ifjuság áldozat-kész nemes barátjainak mutatták magukat mindenkoron.

A tanuló-ifjuság önmunkásságának egyéni társadalmi művelődésének, szépészeti izlésének, hazafias és vallásos irányának ápolására czélzólag e tanévben is fennállott és szép sikerrel működött az önképzőkör, korcsolyázók egyesülete, a tanulói dalkar, a művészi rajzolással foglalkozók csoportja. a franczia nyelvet, gyorsirást, tornázást vivást s a hangszerzeményt, művelők szövetkezete. (Lásd ez értesitő III. B. pontjait) Ez is tanusága annak, hogy van ifjuságunkban nemes érzék a szellem müvelésének eszmei ágazatai iránt, ha csak van mód és alkalom adva arra, hogy magát sokoldalulag kiképezze — kivált ha szakférfiak vezetése mellett sikkerre való kilátás reménye fokozza a romlatlan lélek mélyen élő lelkesedést. Felsorolom röviden a történeti hüség érdekében azon nevezetesebb társadalmi mozgalmakat s ünnepélyeket, melyekben

tanuló-ifjuságunk tevékenyen részt vett. 1888 decz. 9 a helybeli ág. ev templom száz éves jubileumánál a tanulói dalkar köztetszés mellett elzengett egy alkalmi hymnust. Febr. 5. a főgymnasium kezdeménye folytán n. Rudolf trónörökös Ö-fensége temetésének országos gyásznapján gyászistentiszteletet ültünk. Marcz. 15. hazafias emlékünnepét az önképzőkör a közönség érdeklődése mellett alkalmi felolvasásokkal és szavalatokkal tette közönséges tüntetésektől eltérő módon lélekemelővé. Május 1. Moravcsik Géza tanár rendezősége mellet nm. Csáky Albin gróf és m. kir. közoktatásügyi minister ur szives engedélyéből az ő birtokán, az „Anna-ligetben" megtartottuk a majálist, a melyen játékok, tornamutatványok és versenyek s a tanulói dalkar előadásai adták meg az ünnepélynek a közönséges táncmulatságtól elütő iskolai jellemvonást. Május 30 tartotta meg az önképzőkör nyilvános záró ünnepélyét szavallatokkal, felolvasásokkal s dalkari előadással, nyervén meg a jelen volt közönség méltányló elismerését. Végül jun. 19 a nyilvános vizsgálatok berekesztéseül mutatták be ügyesebb tanulóink szavallatokban, hangszerek kezelésében s éneklésben végzett tanúlmányaik eredményét tanulói hangverseny alakjában.

A tanulóság vallás-erkölcsi müvelődését illetve nemcsak az iskolában végzett vallástanitással, de az egyházi élet által ajánlott cselekmények buzgó gyakorlásával is kivánt hatni főgymasiumunk a reá bizottak kedélynemesitésére. A templom szorgalmas látogatása tanári ellenőrzés alatt állott s decczember 4. és junius 7 a depraecatió ünnepélyének előzete mellett fölvezettük a prot. ifjuságot az úr asztalához. A még nem confirmált tanulóság vallásoktatását Lányi Gusztáv lelkész-tanár a pünkösd előtti hetekben végezvén, 40 gymn. tanulót részeltetett az első urvacsora lélekemelő élvezetében. Egészben véve tanulóságunk fegyelmes, szolgálatkész s erkölcsi irányban is sikeresen vezethető volt a tanévben. Szomorú azonban azon tapasztalat, hogy más vidékek és tanintézetek bizonyosan már a múltban is hibás növendékei közül néhányan, kiket bizonyitványaik alapján jóhiszeműleg főgymnasiumunk kötelékébe be nem fogadni a humanismus elleni vétségnek látszott előttünk. úgy ejjeli tivornyák, mint tiltott korcsmázás által arra kényszeritettek bennünket, hogy fokozodó büntetések után csendes eltávolitással szabaditsuk meg intézetünk jobbjait kárhozó társaságuktól. A javulás

reményében elhallgatjuk neveiket s vigasztalást abban keresünk, hogy ez évi megfigyeléseink szerint tanulóságunk az erkölcsi magaviseletből következő osztályozást nyert : jónak volt mondható 311, szabályszerűnek 50 s kevésbé szabályszerűnek 12 s rossznak a kötelékünkből kizárt 3 tanuló.

Tanulóink szorgalmát, jó viseletét s mellesleg anyagi szegénységét is tekintve tanárkarunk ajánlatára a következőket méltatták külömböző dijosztó bizottságok s a nt. iskolatanács kitüntető jutalmazásaikra :

a) Markovics Béla VIII. a Vojnics-alapból 120 frt. Popovics János VIII. Elena Ghiba-Birta-alapból 100 frt Szucsu János VIII. Faur féle alap. 120 frt Tarnay Dezső és Tarnay Ivos VI Kárász Anna-féle a. egyenként 250 frt Misley Kálmán V. gyulai polgári körtől 50 frt. Szabó Antal I. kincstári jövedék-kihágási al. 60 frt.

b) A Róth Teleki-dijat nyerték : Feig Henrik, Baross Dezső és Ribárszky Pál VIII. Marcsek Lajos és Raffay Ferencz VII. tanunulók fejenként 38 frtot.

c) A főgymnasium rendelkezése alatt álló ösztöndij-alapokból : a Beyschlay-Töltésy-félét (40 frt) Jahn Róbert VIII. a Németh István-félét (23 frt) Udvardy Sándor VIII. a Boczkó Dániel-félét (egyenkint 32 frt) Dancs József és Neu Sándor VIII. az Urszinyi Andor-félét (25 frt) Vitalis István VII.

d) A kisebb jutalomdijak közül : a Haviár Dániel-félét (14 frt) Mocskónyi Zsiga VI. a Party Ferencz-félét (10 frt) Slajcho Mihály V. a Zsilinszky Mihály-féle rajzdijat (8 frt) Benka Pál IV. a szarvasi festők jutalmát (8 frt) Králik Pál V. a Debreczeni Endre-félét (6 frt) Urszinyi János VI. a Székács József felét (8 frt) Lengyel Sándor IV. a Vozárik Pál-félét (8 frt) Zsilinszky Sándor VI. Szécsi Ede-félét (8 frt) Kis László VII. özv. Rafinszky Károlyné-félét (12 frt) Benczúr Mihály VII. a szarvasi nőegylet egy-egy aranyát Demcsák János VIII. és Salacz Ferencz VII. a dr. Szlovák Pál-féle egy aranyat Winternicz Miksa VII, a Balthazár-József-féle 10 frankos aranyat Andrási Pál VI. A Ponyiczky-féle egy aranyat Lakatos Sándor VIII. a Dancs Béla tallért Kirillovics Gyula VI.

e) A bányakerületi ösztöndij-alapból, melyből évente 105 frt esik főgymnasiumunk rendelkezése alá 8 frtnyi és kissebb össze-

gekkel jutalmazva lettek: Rohoska Mátyás és Szrnka János VIII Bukovinszky János, Mihálfi Emil, Petrás György VII. Makula Károly és Melich János VI. Balázs János, Lichtenstein Zoltán, Sztraka Ernő Dancs Béla Králik Dani és Marcsek György V. Lózsa Kálmán, Bobvos Samu, Szlovák Pál IV. Szemian Dénes, Csermák Kálmán, Melis István és Bartl István III, osztálybeli tanulóink.

f) Végre a szarvasi nőegylet által ez évre is kegyesen felajánlott 6 frt, a Ponyiczky Máté által adott 3 frt s dr. Szlovák Pál és a főgymnasiumtól kapott egy—egy forintnyi összegből a tanév zártakor tartott tornavizsgálaton figyelembe vételvén a versenyzőknél a szorgalom, kitartás, erőkifejlés és ügyesedés, tornadijakat kaptak: Makula Károly VI, két forintott Szatmáry Béla Keresztesi Károly, Stark Dezső, Popovics Kornél VII. Laukó Dezső VI. Lichtenstein Zoltán V. Szlovák Pál IV. Tolnay Sándor III. Haty Ödön II. egy-egy forintot. A kedvezőtlen esős idő megzavarta s megrövidítte a tornaversenyt de még igy is tetszés nyilvánitásával nem fukarkodó nagy közönség jelenlétében lelkesitő szavak kiséretében osztá ki az igazgató az elismerés és serkentés ezen emlékérmeit a társaik közül kitűnők között.

Főgymnasiumunk, tanulóságunk s tanárkarunk iránt hálára kötelező áldozatkészséget tanusitottak e tanévben következő jótevőink. Az alumneum, könyvtár, régiségtár és éremgyüjtemény gyarapitására czélzó adakozások a jelen értesitő VI és VII. czikkeiben már felsoroltatván, ezuttal érintőleg csak azokat említem föl, kik a főmnasium közpénztára, ösztöndij és tanárinyugdij-alapjára adakozni kegyeskedtek. Szrnka György helybeli iparos a közpénztárra 6 frt. n. özvegy Rafinszky Károlyné végrendeletileg ösztöndijra 200 frt. a 1889 aug. 6. Szarvason a békésvármegyei tanitóegyesület javára tartott hangverseny jövedelmének fele részében 69 frt 55 kr. Ardeleán József jegyző 20 frt ns. özvegy Tarnay Antalné 5 frt. Lózsa János uradalmi tiszt. 5 frt. ifj. Diószeghy Sándor, jegyző 5 frt. Raksányi Kálmán, jegyző 5 frt. Petricz András 2 frt. Szemethy Elemér 2 frt dr, Hajnal István főorvos 10 frt. Bancsó Antal „Hit erkölcstanának“ elárusitása után 4 frt 25 kr. Dobos Adolf, tánczmester 5 frt, Heynke Oszkár volt tanulónk 1 frt dr. Gerley Zsigmond cs. kir ezredorvos 20 frt, nt. Baross Károly

ev. lelkész 10 frt. főtiszt. Ardeleán József gör. keleti lelkész 5 frt Schlesinger Ignácz Kutlik Endre tanár által 5 frt Bezsán József Szendi tanár altal 15 frt a majáles utáni maradvány, melyet Morvacsik tanár a tanulóság megbizásából átszolgáltatott, 18 frt a szarvasi takarékékpénztár az évente kiosztatni szokott jótékonysági összegből 100 frt. dr. Hajnal István 150 frt. ns. Purgly Lajos földbirtokos 60 frt, Szikes Antal 20 frt ugy szintén ifj. Medveczky József gyógytár tulajdonos a tavali értesitőben részletesen közlött módozatok mellett az alumnusok részére kiszolgáltatott gyógyszerek értékének tetemes részét, 180 frtot a tanárnyugdij alapjára jutattak. A jótékonyság nemes öntudatát édesitse meg ifjuságunk s tanárkarunk hálás köszönete, mely nemcsak e sorokban fenmarad de szivekben is él és örökül.

Főgymnasiumunkat felső megbizatásból eredő jogánál fogva meglátogatta marcz. 28. 29. 30. ns. Békési Gyula kir. tanácsos és tankerületi főigazgató úr. Látogatásának eredményét örökiti a jegyzőkönyv, melyben észrevételeit velünk közölni s felvilágositásainkat tudomásul venni kegyeskedett. April. 20. azon lekötelező kedves meglepetésben részesült főgymnasiumunk, hogy a rokoni körben Szarvason időző NMélt. magyar kir. közoktatásügyi miniszter, Csáky Albin gróf Őkegyelmessége fölkereste iskolai épületünket, megtekinté könyvtárunkat, természettani és természetrajzi gyűjteményeinket tantermeinket s magas érdeklődésében részesité mind azt mi intézetünk multjára, fejlődésére s jelenére vonatkozó adatként a rövid látogatás alkalmával előtte felsorolható volt. Sajnálatos azonban hogy az élő tőkét, tanuló ifjuságunkat s tanárkarunkat a szűnnapok miatt nem lehetett szerencsénk Őkegyelmessége előtt bemutatnunk. Különben birjuk hálára kötelező igéretét ara nézve hogy bokros elfoglaltsága daczára szakit majd időt s az élő és éltető munkásság idejében is fölkeresi majd az ő magas gondjaira bizott munkásait. Főtiszt. s mélts. Püspökünk dr. Szeberényi Gusztáv kir. tanácsos Ur, ki felügyeleti jogánál fogva ugy is folytonos összeköttetésben áll főgymnasiumunkkal, a tanév zártakor a szóbeli érettséginél junius 24. 25. 26. 27. maga elnökölt megosztván a türelmes és fáradságos munkát a közoktatásügyi magas kormány megbizottjával, ns. dr. Török Aurél urral, magyar kir. tudomány-

egyetemi nyilv. rendes tanarral. Mindketten úgy általános érdeklődésükkel, mint ügybuzgóságuk s tanuló ifjúságunk fogyatkozásai s előnyei iránt tanusitott igazságszeretetük és gyöngédségük által kedvessé s emlékezetessé tették a gyötrő munka és kinos itélkezés azon napjait, melyek az érettségiekkel évente ismétlődnek. Ezek mellett a naponkénti érintkezés és együttlét alapján a nt. Esperes ur, úgy is mint a főgymnasium patronatusának feje, úgy is mint az iskolatanács elnöke, a helyben lakó tanácsos urakkal együtt jó tanácscsal, útasitással, jóakaró közreműködéssel azon fáradoztak, hogy iskolánk, tanulóságunk s tanárkarunk ügyei czélszerű elintézést nyerjenek lehetőleg minden esetben.

Végre tanárkarunk bár kor s betegség által akadályoztatva, szerény társadalmi helyzete által korlátozva s a nagy munkával és felelősséggel szemben gyengeségének tudata által nem egyszer megdöbbentve lelkiismeretesen teljesité a kötelességszerű munkát, örömét találván folytonosan abban ha nemcsak Istentől kiváló tehetségekkel megajándékozott tanitványaiban láthatá munkáját visszaverődőleg felragyogni, de különösen ha nehézkes lassú fejlődésű, a tanulás s emberré alakulás munkájában mások segitsége mellett is kevés czéltudatot mutató tanitványok közül is sikerülhetett egyiket vagy másikat a nemesebb életirány számára megnyernie. — Különben nevelés és tanitás ügyeiben havi értekezletek tartatván, sokszoros eszmecserében állott tanárkarunk s fegyelmi kérdésekben egyetértő kölcsönhatás tette a látszólag kétes kimenetelű nehézségeket is megoldhatókká. Nevelői érdekből látogatták a tanárok tanitványaikat lakásaikon s az iskolai érintkezésen kivül szivesen fölkeresték az ifjuságot az élet zajában s szórakoztató mulatságaiban azon czélzattal, hogy a szeretetteljes ellenőrzés serkentse és kötelezze azokat tisztes önmérsékletre, kik az élet csábító esélyeit alig ismerve, főgymnasiumunk jó hirnevének s társadalmi becsületének — magukra hagyva úgy sem eléggé öntudatos — hordozói. Az iskolai és magán élet terhes munkája s gondjai daczára tanárkarunk irodalmilag s társadalmilag is szives áldozatkészséggel részt vett a közmüvelődés emberszeretet és hazafias mozgalom mind azon tényeiben melyek kisvárosi életünkben a siker reményével kecsegteték és keresék föl a szerény, de lelkes munkásokat. Folyóiratok, hirlapok felolvasások s a főgymnasiumtól kisegitőleg taneröket kérő

ipariskolák, kereskedelmi iskolák szólnak azon elágazó munkáról, melyet tanárkarunk a közmüvelődés érdekében önként teljesiteni nem vonakodott. Hogy a hizelgés és öndicséret hibájába ne essem, a részletekről hallgatok, bár az igazság pártatlan tisztelete e tény fölemlitésére kötelezett.

Vajha az iskolai év magvetésén Isten áldása nyugodnék s közel vagy távol jövőben meghozná a dus termést, melyre a becsületes munkás nehéz sorsával megbékülve gondol!

IX.

Értesités az 1889—90. tanévre vonatkozókról.

Az 1889—90. tanévre a beiratkozások szept. 1. 2. 3. 4 folynak le.

A nyilvános tanitás osztályonként megnyilik szept. 5-én.

A mult tanévben a vizsgálatról elfogadható okok miatt elmaradni kényszerült nyilvános és magános tanulók utólagos vizsgálata lesz aug. 30-án. Engedélyezett javitó vizsgálatok lesznek augusztus 31. és szept. 2-án, még pedig oly módon, hogy I—IV. osztálybeliek elégtelenei augusztus 31-én s az V—VIII. évesek szept. 2-án tartoznak megjelenni. Az ezen határnapokról megkésők az iskolai év nyiltával összetorlódó munka miatt utólag alig lesznek megvizsgálhatók s maguk lesznek okai, ha netán osztályismétlőkül maradnak.

Miután sorrend szerint a főtiszt. ág. h. ev. bányakerület összes főgymnasiumaiból az elfogadható okok alapján megkésettek utólagos érettségi vizsgálata Szarvasra van a főtiszt. s mélts. Főhatóság által kitüzve, jelzem egyuttal azt is, hogy a teljes érettségit tevők irásbeli vizsgálata szept. 5. 6 7. 8. 9. lesz megtartva s a pótló és javitó szóbeli érettségi pedig szept. 11-én fog lefolyni.

Az egyes osztályokba az 1883. XXX. törvcz. szerint nem vehető fel 60 nyilvános tanulónál több. Kérem a beiratkozókat, hogy kellő időben jelentkezzenek, mert a törvényes létszámon felül jelentkezők — még ha helybeliek is — csak magántanulókul vehetők föl.

Magántanulókul iratkozók szept. 20-ig jelentkezhetnek. Innen tul azok fölvétele is nehézségekre talál.

Beiratáskor, kivált az először jelentkezőknél, a t. szülék vagy gyámok jelenléte kívánatos. A fölvételre jelentkező lássa el magát keresztlevéllel, himlő-oltási, esetleg ujra-oltási bizonyitványnyal, s ha az I-be kiván fölvételni, akkor a népiskola IV. osztályáról szóló törvényes bizonyitványnyal. Gyöngén osztályozottak díjtalan fölvételi vizsgálatnak vannak alávetve s hiányos előképzés esetén föl nem vehetők a gymnasiumba. Ezeken kivül az I. osztályba csak oly tanuló vehető fel, ki keresztlevelével igazolja, hogy fölvételkor 9-ik életévét már betölté s még nem idősebb 12 évesnél.

A felsőbb osztályokba lépők rendes bizonyitványnyal — nem értesitővel — igazolják végzett tanulmányaikat s tanfolyamukat; törvényes bizonyitvány előmutatása nélkül senki föl nem vehető. A nálunk végzett tanulók is jól teszik, ha bizonyitványukat a legutolsó tanévről az igazgató előtt felmutatják. Letétben maradnak fölvételkor azok bizonyitványai, kik más intézetekből hozzánk átjönnek.

A szarvasi főgymnasiumba lépők fizetni tartoznak:

a) A nálunk először beiratkozók fölvételi dij czimén 1 frtot.

b) Minden beirott tanuló fölvételkor kivétel nélkül fizeti az orvosi dijat (1 frt), a tanárnyugdijra eső illetéket (50 kr), a tanszerpénzt (1 frt 20 kr), a torna-, rajz- és fürdői dijat (I—IV. 5 frt, V—VIII. 3 frt) s a tanitási dijat, vagy legalább is ez utóbbinak félévi részletét. A tanitási dij pedig helybeliekre 10 frt, esperességiekre 14 frt, az esperesség kötelékén kivül állókra 18 frt. Az izraeliták a beiratás, orvoslás és tanárnyugdij illeték kivételével, melyek minden tanulóra egyformán vannak kiróva, a többi dijak kétszeresét fizetik, vagyis torna-, rajz- és fürdői dijban 10 frt, illetve 6 frt, a tanszerpénz czimén 2 frt 40 kr s tanitási dijban 36 frt.

c) Az alumneumba (déli étkező) fölvételni óhajtók, ha nem az esperesség kötelékébe tartoznak, fizetnek 10 hónapra 50 frtot, mely összeg félévi részletben is törleszthető. Esperességünk kötelékébe tartozók s ezenfelül szegénységüket közokirattal bizonyitók (községi előljáróság kiállitja, papi hivatal ellenjegyzi) fizetnek 10 hónapra 30 frtot. Ugyanezen kedvezményes csoportba fölvételnek más esperességbeliek szegénysorsú növendékei is hasonló föltételek mellett, — kivéve a görög keletieket és izraelitákat, kik iskolánk évi fentartásának terheiben nem osztoznak, sőt iskoláikban hozzánk tartozó

hitfeleinknek semmi viszonzó szolgálatot nem tesznek. Ösztöndíjaink s egyéb iskolai jótéteményeink kiosztásában is nem felekezeti szükkeblüség vezet bennünket, de azon a történeti fejlődésből megérthető helyzet, hogy önerőnkre utalva nem oszthatunk bőkezü adományokat olyanoknak, kik sem az évi teherviselésben, sem alapitványozásban ügyünket nem támogatják, vagy tán szegénységük mellett nem is támogathatják.

d) A konviktusra (esti étkező) járni akarók 10 hónapra 34 frtot fizetnek, mit félévi részletekben is törleszthetni. Elszámolási nehézségek s előleges gondoskodás terhei nem engedik, hogy helyet adjunk a némelyek által illetéktelenül igénybe vételni kivánt havonkénti részlet-fizetés kedvezményének.

Általában önkéntes teherviselésre, pontosságra, kötelességek teljesitésére az által is óhajt hatni gymnasiumunk, hogy a tanulóifjuságot tartozásainak pontos lerovására szoktatja és szoritja.

e) Végül a gyermekeiket nálunk iskoláztatni kivánó s nem helyben lakó szülőket tisztelettel fölkérem, legyenek körültekintők akkor midőn lakást bérelnek s lakótársakat válogatnak kedveseik mellé. Sehogy sem lehet fejlődő tanulóra alárendelt vagy épen közönyös az, hogy minő lakótársakkal s minő környezetben él a tanév alatt. Egészség, jólléi, nyugalom, naponkint serkentő jó példa, a környezőknek értelmi s erkölcsi müveltsége, jelleme nem minden tanulói lakáson található előnyök. Már ezért is kivánatos beiratáskor az igen tisztelt szülék és gyámok személyes jelenléte, mert a közvetetlen szemlélet és személyes érintkezés jobban kioktat mindenekről, mint a sokszoros levélváltás. Különben a tanárok mindegyike s alólirott is szivesen ad tájékoztatást levélileg is olyanoknak, kik a levélváltásra a vitelbér beküldése által kötelezik azt, kihez tudakozódásukkal fordulnak. A főgymnasiumunk kötelékébe fölvétetni óhajtók szives figyelmébe ajánlja az imént felsoroltakat

Szarvason, 1889. junius 27.

BENKA GYULA

igazg ató-tanár

REV 2516